

MAGYAR HELSINKI BIZOTTSÁG JELENTÉS

A SZEGEDI FEGYHÁZ ÉS BÖRTÖNBEN TETT LÁTOGATÁSRÓL

2007. MÁJUS 14-17., MÁJUS 21.

Alapvető adatok, információk

A látogatás¹ során az intézet parancsnoka, vezetése és munkatársai a lehető legnagyobb mértékben igyekeztek segíteni a megfigyelők munkáját. Az intézet vezetése vonatkozó kérdéseink megválaszolása céljából külön kimutatást készített, és minden egyéb kért információt és dokumentumot megadtak. Az intézet minden részlegét, körletét (ide értve az intézeti munkavégzés helyszínét is) lehetőségünk volt megtekinteni.

A személyzettel a látogatás alatt egy konkrét kifogás merült fel, amikor is egy meghallgatás alatt egy bv. zászlós benyitott, közölvén a megfigyelővel, hogy „csak megnéztem él-e még” – ezt követően az interjúban résztvevő fogvatartott kommunikációs hajlandósága gyakorlatilag megszűnt.

Az intézetparancsnok álláspontja szerint a személyi állomány a körlet biztonságáért, az ott lévők életének, testi épségének és személyi szabadságának védelméért is felelős. A kifogásolt eset során a személyi állomány tagja a kötelezettségét teljesítette, fenti megnyilvánulás vélhetően egyfajta kommunikációs feszültség feloldására szolgálhatott. A személyi állomány figyelmét az Intézet vezetése felhívta, hogy a későbbiekben csak a hivatalos érintkezésre és tényközlésre szorítkozzon.

A Bizottság az indokolást nem tartja elfogadhatónak. A személyi állomány érintett tagja tapasztalt by. alkalmazott, nem világos, hogy mi kelthet feszültséget egy civil monitoring bizottság látogatása során benne, az esetleges feszültség levezetésének pedig semmiképpen nem ez a módja. Hasonló esettel az elmúlt 3 év során egy alkalommal találkoztunk, tehát semmiképpen nem tipikus a személyzet efféle magatartása. A hozott intézkedés mindezek mellett remélhetőleg megelőzi a jövőbeni hasonló eseményeket.

A látogatáson részt vett dr. Fazekas Tamás, dr. Győző Gábor, dr. Moldova Zsófia, dr. Szegedi Bernadett, illetve a bizottság orvos munkatársa dr. Jelencsics Zsuzsa.

Alapvető adatok, információk

Az intézet két objektumból áll – az I. számú a Mars téren, a II-es a Dorozsmai úton található.

A 125 éves Intézet egyik leglényegesebb specialitását a fogvatartottak szabadságvesztésének tartama jelenti: az országban csak itt tartanak fogva tényleges és nem tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélteteket, valamint igen magas számban hosszú tartamú (5-10-15 éves) szabadságvesztést töltöket. Nyilvánvaló, hogy különösen a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés esetén a fogvatartottal való bánásmód speciális szempontok megfontolását igényli, tekintettel arra, hogy a szabadulás reménye nélkül kell célt adni az elítéltnak élete végéig úgy, hogy tudomásul kell venni a büntetés természetéből fakadó biztonsági kockázatokat is. Ezen kevésbé átgondolva bevezetett jogintézmény a magyar rendszerben értékelhető modern előzmények nélkül került szabályozásra oly módon, hogy az itt nem kommentált jogpolitikai megfontolásokhoz nem alakították hozzá sem a végrehajtási normákat, sem pedig az intézményrendszer fizikai kondícióit. A

¹ A Magyar Helsinki Bizottság 2007. évi börtönmegfigyelő programja az Európai Bizottság és a Trust for Civil Society in Central and Eastern Europe támogatásával valósult meg.

Szegedi Fegyház és Börtönben a problémával szembesülve, az arra adott válaszként külföldi (pl. holland) példák alapján két rendszert hoztak létre, így az ún. hosszúidős speciális rezsimet (HSR – 2005. októbere óta működik) az ún. „együtműködő”, tényleges életfogytig tartó szabadságvesztést töltő, vagy feltételes szabadságra bocsátás lehetőségéből nem kizárt életfogytig tartó szabadságvesztést töltő elítéltek számára, illetve az intézet rendjére, a büntetés végrehajtásra explicit veszélyt jelentő fogvatartottaknak az egy-, illetve kétszemélyes elhelyezést biztosító speciális rezsimet, a biztonsági speciális rezsimet (BSR – mely jelenleg is kialakítás alatt van).

Ez a körlet a fegyház fokozat általános szabályai szerint működik és ennek során egyes biztonsági szempontokat fokozottabban érvényesít.

Mindkét rezsim kialakítását a lehetőségekhez képest helyben igen jelentős elméleti és empirikus szempontokat értékelő munka előzte meg, és az intézet parancsnokának jelenleg hatályos 31-100-2/2007. sz., meglehetősen részletes intézkedése szabályozza működésüket. Gyakorlatilag mindkét rendszer zártan működik, átjárásuk jelenleg bár nem kizárt, de legalábbis nehézkes, és különösen a BSR egyfajta különleges biztonsági körletként funkcionál. Mindkét rezsim figyelemmel igyekszik lenni az ott elhelyezettek biztonsági- és pszichés szempontból is speciális igényeire (ez a kissé ellentmondásos névvel illetett ún. „otthon-börtön”-konceptió alapja: egyéniesített, speciális elbánás). Az itt szolgálatot teljesítő, különleges felkészítésben részesített felügyelőkn kívül – akik más részlegbe nincsenek beosztva, speciális feladataik miatt lehetőség nincs túlórára, egyéb veszélyességi pótlékot nem kapnak, s emiatt átlagfizetésük paradox módon alacsonyabb más, intézeti kollégáiknál – a körletekre belépéshez külön engedély szükséges. A körletek kialakítása jelentős forrást emésztett fel (eddig ez intézet tájékoztatása szerint csak a HSR létrehozása mintegy 40-50 millió Forintba került), mindazonáltal további anyagi eszközök szükségesek üzemeltetéséhez és indokolt fejlesztéséhez.

Kétségtelen tény, hogy az életfogytig, különösen a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés végrehajtására szolgáló rezsimok valamilyen formájú kialakítására elengedhetetlen, különös tekintettel arra, hogy a büntetési rendszernek a legsúlyosabb szankcióként jelenleg kiszabható, tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés büntetés végrehajtását fokozott körültekintéssel kell kezelnie.

Mindazonáltal a két rezsim részletes vizsgálata, különösen összefüggésben a szabadságelvonás totalitásának kérdéskörével, s összevetve legalábbis az eddig észlelt végrehajtási problémákkal – meghaladja jelen jelentés kereteit.

Ugyanakkor a Magyar Helsinki Bizottság rövid álláspontja az, hogy amíg a Büntető törvénykönyv sajnálatos módon ismeri a gyakorlatilag is mindenképpen élethosszig tartó szabadságvesztés-szankciót, addig annak végrehajtására is *jogszabályi* szinten szükséges a normatív alapot megteremteni, méghozzá a megfelelő anyagi eszközök hozzárendelése mellett. Az igen átgondolt szabályozás- és végrehajtási szisztéma igényét indukáló probléma kezelésére önmagában nem lehet elegendő az intézet vezetőinek akceptálandó igyekezete, avagy bármilyen átmeneti megoldás ideiglenes, tűzoltás-jellegű finanszírozása.

Összességében az intézet részben koránál fogva, valamint ezzel összefüggésben az elmaradt, ám egyre égetőbb szükségét jelentő restaurációk okán, részben pedig figyelemmel az itt fogvatartottak a kiszabott büntetésekből adódó különleges helyzetére, a megfigyelők álláspontja szerint a *jelenlegi* materiális és szabályozási keretek között az egyébként is mostoha magyar büntetés-végrehajtási (tárgyi, személyi stb.) viszonyokhoz képest is kifejezetten nehezen működtethető megfelelően.

Létszám adatok

Az egyes objektumok teljes befogadóképessége:

I. objektum:	479 fő
II. objektum:	230 fő

Az egyes objektumokban a fogvatartottak tényleges száma a látogatás napján: külön melléklet szerint (napi létszámjelentés).

Átlagos telítettség 2006. évben

	I. hó	II. hó	III. hó	IV. hó	V. hó	VI. hó	VII. hó	VIII. hó	IX. hó	X. hó	XI. hó	XII. hó	Éves átlag létszám
Intézeti átlag	1145	1104	1085	1078	1084	1085	1083	1061	1038	1020	1008	998	1066
Jelenlévő átlag	1116	1085	1072	1062	1068	1067	1070	1041	1018	1004	994	987	1049
Elítélt	826	813	807	801	801	810	814	785	769	765	769	765	794
Eő. + Nje.	286	268	259	256	261	251	252	252	245	236	223	218	250
Elzárásos	3	5	6	5	6	6	4	4	4	3	3	4	4
Átmeneti	44	44	48	52	52	49	52	54	55	55	54	53	51
Evsz	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Életfogytos Je.	176	177	175	175	176	175	176	175	174	175	175	173	175
Életfogytos Nje.	13	11	10	8	6	7	10	11	10	11	13	13	10

Az intézet teljes befogadó képessége **709** fő, az intézetben fogva tartottak tényleges száma a látogatás napján **1023** fő volt, ez hozzávetőlegesen **144 %**-os telítettséget jelent.

A személyzet adatai

Összesen 500 fő dolgozik az intézetben, alkalmazottként, illetve megbízási jogviszony keretében. Ebből 10 fő a Nagyfa-Alföld Kft. alkalmazásában. Ez 0.49 (személyzet/fogva tartott) arányt jelent. A meglévő személyzet létszáma kategóriánként:

Vezetőség: 3 fő

Vezetői közvetlen: 7 fő

Titkárság: 9 fő

Gazdasági osztály: 67 fő

Személyügyi és szociális osztály: 5 fő

Nyilvántartási osztály: 12 fő

Informatikai osztály: 5 fő

Biztonsági osztály: 171 fő (100 fő az I., 71 fő a II. objektumban)

Büntetésvégrehajtási osztály: 150 fő (102 fő az I., 48 fő a II. objektumban)

orvos: 5 fő

 aneszteziológus: 1 fő

 intenzív terápiás szakorvos: 2 fő

 általános orvos: 2 fő

 üzemorvos: 1 fő rész munkaidőben

nővér: 12 fő

fogorvos: 1 fő

fogászati asszisztens: 1

3 pszichológus, 1 pszichiáter szakorvos

A fogvatartottak adatai

A napi létszámjelentésben szereplő adatok alapján.

2007. május 15. napján nyilvántartott fogvatartotti létszám 1024 fő, ebből távol 27 fő, elítélt 775 fő, előzetesen letartóztatott 143 fő, nem jogerősen elítélt 75, elzárásra beutalt 4 fő.

Végrehajtási fokozat szerint

Fegyház: 576 fő
Börtön: 188 fő
Fogház: 11 fő
Elzárás: 3 fő
Előzetes letartóztatottak száma: 143 fő
Elzárásra beutaltak: 4 fő

Biztonsági fokozat szerint

I.:73 (73/0) **II.:** 83 (82/1) **III.** 625 (454/171) **IV.:**271 (232/39)

Specifikus csoportok szerint

Jogerősen életfogytig szabadságvesztésre ítélt:	172 fő
Ebből jogerős tényleges életfogytiglani szabadságvesztésre ítélt:	7 fő
Életfogytig szv.re ítélt nem jogerős:	7 fő
Drogprevenciós részleg:	8 fő
Gyógyító-nevelő csoport:	49 fő
Ebből alkoholisták kényszergyógyítása:	11 fő
Átmeneti csoport:	58 fő
Felkészítő csoport:	18 fő
Külföldi:	54fő
Férfi: 1015 Nő: 8	
Fiatalkorú: 8	

II. Fizikai körülmények

Az intézeten belül több objektum található. Az utcafronton helyezkedik el a parancsnoki épület. Az ún. „Megye 1” épületben található az egészségügyi blokk (betegszobák, illetve a drogprevenciós és gyógyító-nevelő - kényszergyógyító, illetve személyiségzavarban szenvedőket kezelő - részleg), illetve egy börtön-körlet. A „Megye 2” épületben került elhelyezése az átmeneti csoport körlete, valamint egy további börtön- illetve egy fogház-körlet, valamint itt található a mosoda is. A fogvatartás fő objektuma az ún. „Csillag” (amelyről maga az intézet is kapta „becenevét”), itt találhatóak a fegyház-körletek, illetve az ún. „hosszú speciális rezsím”, és az „egy, illetve kétszemélyes elhelyezést biztosító

speciális rezsim” körletei. A munkáltatási helyek több további épületben találhatóak (a volt Alföld Bútorgyár egységeiben), melyek közül egyet föld alatti folyosó köt össze a „Csillag” épületével.

Zsúfoltság

Az intézet tájékoztatása szerint az átlagos zsúfoltság az I. sz. objektumban mintegy 140%-os a fegyház, 200%-os a börtön fokozatban. A II. sz. objektum zsúfoltsága a tájékoztatás alapján mintegy 92-95%-os.

Az I. objektumban 210 zárka található, melyek közül a jogszabály által meghatározott legkisebb kötelező mozgástér 165 zárka esetében nem tudja biztosítani. A legkisebb mozgástér kb. egy négyzetméter. Az I. objektumban 694 fogvatartott esetében nem tudja biztosítani az Intézet a jogszabályi normának megfelelő, kötelező legkisebb mozgásteret.

A II. objektum összes zárkájában (53) biztosított a jogszabályban előírt mértékű mozgástér, az intézet befogadóképességének megfelelően 230 fő részére. Az egy főre jutó legkisebb mozgástér 4 négyzetméter.

Az intézetek zsúfoltsága általánosan ismert, országos jelenség, melyen részben – távlatilag -az állam büntetőpolitikája illetve a bíróságok büntetéskiszabási gyakorlásának megváltoztatásával, részben pedig – a közelebbi jövőben - a börtönépítési program befejezésével lehet javulást elérni.

Zárkák, fizikai körülmények

Körletek, zárkák

I. objektum

Általánosságban elmondható, hogy a fizikai körülmények a szűkös források miatt rosszak. Az állomány, illetve az intézet vezetése napi küzdelmet vív azért, hogy a rossz állapotban lévő intézet működése során a forráshiány ne érződjön. Az épület átfogó felújításra szorul, a vezetékek elöregedtek. Egyrészt aggodalomra ad okot a rendkívül régi ólomvezetékek állapota - az épületek falán feltehetőleg a vízvezeték-hálózat szivárgása okozta átázásból nyomok láthatók. A megfigyelők a Sándorházán tapasztaltaknak megfelelően alappal feltételezik, hogy záros határidőn belül fennáll annak a reális veszélye, hogy a vízvezeték-hálózat korrodációja miatt az ivóvízellátás veszélybe kerülhet. Másrészt a megfigyelők látogatásakor - egy esti vihar miatt a beléptető rendszer meghibásodott, az állomány munkáját nehezítve, s a nagy számú és zömmel dolgozó fogvatartott mozgatása biztonsági aggályokat is felvet, következésképp s az elektromos hálózat teljes cseréje lehet indokolt. A zárkákban nincs elkülönített, önálló szellőzésű WC.

Az intézet vezetése szerint az I. objektumot érintő elhelyezés fizikai körülményeivel, valamint a biztonsági körülményeket és az ellátást esetlegesen veszélyeztető körülményekkel kapcsolatos megállapítások helytállóak. A WC-vel kapcsolatos kifogást illetően az Intézet a Bvsz. 135.§ (2) bekezdésére való utalással megjegyzi, hogy az elhelyezés körülményeit – az elkülönített WC vonatkozásában -törvényesnek tekinti, elfogadva ugyanakkor a külön szellőzésre vonatkozó kívánalmat. Utóbbit csak megfelelő költségvetési keret rendelkezésre állása esetén lehet kivitelezni. A zárkákban a WC elkülönítése vastag függönnyel biztosított.

A Bizottság álláspontja szerint a vastag függönnyel történő eltakarás nem jelenti a WC elkülönítését. Az elkülönítés ugyanis építészetiileg egy új helység kialakítását jelenti, s a függöny alkalmazása nyilván nem eredményez új helységet, mivel teljesen nyilvánvaló, hogy sem hangokat, sem szagokat nem szigetel megfelelően, továbbá vélhetően higiéniai-bakteriológiai szempontoknak sem felel meg maradéktalanul.

A fogvatartottak beszámolóí szerint télen hideg van a zárkákban, nyáron pedig egyes zárkákban elviselhetetlen a hőség. (több fogvatartott részéről elhangzott, hogy az ún. tátikát csak nagyon ritkán nyitják le szellőzés céljából.) A leghidegebb zárkákba a téli hónapokban az intézet vezetése az adott tájékoztatás szerint nem is helyez el fogvatartottakat. Az ország többi büntetés-végrehajtási intézetéhez hasonlóan a Szegedi Fegyház és Börtön is túlsúfolt, az egy fogvatartottra jutó légtér, illetve mozgástér nem éri el a jogszabályi minimumot, esetenként háromemeletes ágyakkal vannak a zárkák felszerelve.

A megfigyelők megtekintették az I. sz. objektum Megye II körletén található szabaduló zárkát, amelyben a higiénés körülmények az intézetben általában tapasztaltaktól is messze elmaradtak.

Az intézet vezetésének tájékoztatása szerint a szabaduló zárka állapotának javítása érdekében meszelésre került sor, valamint fotelt helyeztek el a zárkában.

Az intézet vezetése tájékoztatta a megfigyelőket, hogy az ételbeadó nyílások az ún. tátikák nyitva tartására a személyi állomány különös figyelmet fordít, melyeket a nyári melegtől függően, indokolt esetben rendszeresen kinyitnak. A tátikák zárva vagy nyitva tartásának megítélése érdekében a személyi állomány a körleten a hőmérsékletet rendszeresen méri. Az elítéltek a zárkaablakot - a vagyron állagmegóvását veszélyeztetve - rendszeresen eltávolítják nyáron, melyeket sok esetben összetörnek, illetve azok eltűnnek. A téli időszakot megelőzően a személyi állomány az ablakok pótlására intézkedik. Ezen túl azonban kiemelését érdemel, hogy az intézet nyílászárói elöregedettek, a hőszigetelés általánosan rossz.

A Bizottság a fizikai körülményekkel kapcsolatban ismételten rögzíti, hogy az egyes hiányosságok (természetes fény és szellőzés hiánya, túlsúfolttság, elkülönített, külön szellőzésű WC hiánya) összességükben azt eredményezik, hogy az I. objektumban a fizikai körülmények nem felelnek meg a fogva tartás körülményeivel kapcsolatos nemzetközi sztenderdeknek (Európa Tanács ajánlás: European Prison Standards). A finanszírozási nehézségek érthetővé teszik a rossz körülményeket, ennek ellenére a kritikai megjegyzés érvényessége megkérdőjelezhetetlen.

Az ágyneműk és törölközők cseréjére kéthetente kerül sor.

A HSR körletben két régebbi zárka egybenyitásával alakították ki a jelenlegi elhelyezést, amely a megfigyelők álláspontja szerint igen hosszú tartózkodásra még mindig aggályosan alkalmas nagyságú területet jelent. A körlet részei a jelentés megfelelő helyein kerülnek bemutatásra.

Az átmeneti csoport körlete

Elvileg lakózárkákat kell kialakítani, persze anyagi okok miatt az otthonosság látszata főleg a folyosón száradó ruháknak köszönhető (pl. a legnagyobb zárka 13 fős). Konditerem van, főzőhelyiség van. A fürdő állapota rossz, linóleum használhatatlan.

Az intézetparancsnok tájékoztatása szerint az átmeneti csoport fürdőjén lévő két fürdőhelyiség közül az egyik felújítása megtörtént, a másik – nagymértékben lepusztult - fürdő felújítása folyamatban van, melynek befejezése 2007. szeptemberéig várható. A Megye II. börtön körlet fürdőjébe új ventilátort építettek be.

Felkészítő zárkák

Legfeljebb 30 (ez kivételesen 30 nappal egy alkalommal hosszabbítható) napig helyezik itt el a fogvatartottakat a befogadás után: funkciója, hogy az intézet rendjét megismerjék, magatartási szabályokat elsajátítsák. Az is ide kerül azonban, aki adott esetben már az előzetest is az intézetben töltötte, vagy korábban az intézetben már töltött jogerős szabadságvesztést. Az egyik felkészítő (60-as) zárkában egy héttel a megfigyelők érkezése előtt még tíz fő volt elhelyezve, a látogatáskor már ennek a fele sem, a többieket a másik zárkába rakták át, ami a fogvatartottak elmondása szerint egyébként zömmel használaton kívül áll.

Az intézet vezetésének tájékoztatása szerint a Csillag körlet fsz. 60. zárkában a felkészítő csoportban lévő fogvatartottakat helyezik el, azonban a szomszéd zárkát is használják. Az elhelyezés abból a szempontból jelent problémát, hogy be kell tartani a dohányzó és nem dohányzó fogvatartottak külön elhelyezésére vonatkozó előírásokat is. Az intézet álláspontja szerint a fogvatartottak a Bizottság számára azt az üzenetet közvetítették, hogy az Intézet a látogatás időpontjában a valós helyzethez képest kedvezőbb képet tüntetett fel. Ezt az Intézet visszautasítja, jelezve azt, hogy a lakható zárkákba fogvatartottakat helyeznek el, csökkentve, megelőzve a zsúfoltsággal egyébként is együtt járó zárkakonfliktusok lehetőségét.

A Bizottság jelen fejezetben nem minősített, pusztán feltételezések nélküli ténymegállapításokat rögzített a fogvatartottak beszámolóí alapján.

Az intézeten és körleten belüli mozgás keretei

A fogvatartottak intézeten és körleten belül csak kísérettel mozoghatnak. Ezt a Házirend I. fejezete rögzíti. Nincsenek ún. „szabadmozgó” fogvatartottak.

A gyógyító-nevelő csoportban, a drogprevenációs körletrészen és a börtön körleten elhelyezett fogvatartottak részére a zárkaajtók nyitva vannak 07.30 - 13.00 és 15.30 - 17.30 közötti időpontokban. A fogház fokozatú valamint az átmeneti csoportba helyezett fogvatartottak zárkái folyamatosan nyitva vannak. A fogház fokozatú elítéltek elhelyezése a megfigyelők álláspontja szerint nem felel meg a jogszabályoknak (ld. A dokumentum végén, az intézetben tapasztalható problémák rövid összefoglalása.)

Több börtön fokozatú fogvatartott számolt arról be, hogy hétvégén „lezárják” őket, azaz nem biztosítják a körleten belüli szabad mozgás lehetőségét.

A börtön fokozatban nappali időpontban történt zárásra vonatkozó elítélt panasszal kapcsolatban az Intézet indokolásként megemlíti, hogy a hétvégi létszámmellenőrzés az intézetben 14.00 órakor történik, ami után zárásra kerül sor. A zárás után az intézetben csökkentett személyi állomány van jelen, így a zárkák ajtajának zárva tartása indokolt. Az Intézet jelen esetben a Bvsz. 41.§ (5) bekezdésére – mely szerint a napirendben meghatározott esetektől, vagy a parancsnok eltérő rendelkezésétől eltekintve kell az ajtókat nyitva tartani -alapítva határozta meg az ajtók zárva tartásának időpontját. Az Intézet a helyiségek zárva és nyitva tartására vonatkozó gyakorlatát jogszerűnek tartja, amely során pl. az étkezés biztosítása érdekében tartják zárva az ajtót, illetve a személyi állomány szolgálatteljesítési idejének ésszerű beosztásának kívánalmát is szem előtt tartja.

Megértve azt, hogy az intézetnek részben a fizikai és személyzeti létszámbeli lehetőségekhez is igazítania kell működését, a megfigyelők álláspontja továbbra is az –, hogy a börtön- és fogház fokozatú elítéltek részére biztosítani kell a körlet, illetve az intézet területén való szabad mozgást, általános hatályú parancsnoki intézkedésekkel, illetve az ezen jogokat gyakorlatilag kiüresítő házi- vagy napirenddel ezt a törvényi rendelkezést nem lehet „felülírni”.

II. objektum

Az intézetben a körleten belüli mozgás a napirendben meghatározottak szerint történik. Az elzárásos és börtön fokozatú fogvatartottak esetében az ajtók nyitástól zárásig nyitva vannak. Minden fogvatartott a jogszabályban előírtak szerint napi 1 órát tartózkodhat szabadlevegőn.

Befogadáskori tájékoztatás

Az intézet tájékoztatása szerint befogadáskor a fogvatartottak írásban tájékoztatásra kerülnek a jogaikról, a kényszerítő eszközök alkalmazásának lehetőségéről, a tűz- és balesetvédelmi szabályokról, kábítószer-függőséget gyógyító kezelésen, illetve kábítószer-használatot kezelő más ellátáson, vagy megelőző felvilágosító szolgáltatáson való részvétel lehetőségéről.

Az írni-olvasni nem tudó fogvatartottakat szóban is tájékoztatják, két tanú jelenlétében. Külföldi fogvatartott esetében az intézet hivatali idejében a befogadási eljárás tolmács jelenlétében zajlik, aki ha az adott nyelven nem áll rendelkezésre tájékoztató lefordítja azt a fogvatartott részére szóban. Ha írásban is rendelkezésre áll az intézetnek a fogvatartott által ismert nyelven a tájékoztató, akkor azt átadják. A külföldi fogvatartottak körében nem merült fel panasz a befogadáskori tájékoztatással kapcsolatban, a házirend is rendelkezésükre állt anyanyelvükön.

Erre vonatkozó panasz nem érkezett.

Az Intézet a fogvatartottakat befogadáskor a Bizottság látogatását követően hatályba lépett, a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 6/1996.(VII.12.) IM rendeletet módosító 32/2007.(VI.18.) IRM rendelet szabályainak megfelelően arról is tájékoztatja, hogy a kapcsolattartók nyilvántartásba vételéhez a kapcsolattartók hozzájárulása szükséges.

A „hosszúidős speciális rezsim”

A hosszúidős speciális rezsim 2005. októbere óta működik az intézetben, az elnevezéséből is fakadóan hosszú időtartamú (tényleges életfogytig, életfogytig tartó vagy hosszú határozott ideig tartó) szabadságvesztésre ítélték számára kerültek speciális fogvatartási körülmények kialakításra, tekintettel elsősorban arra, hogy a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés („tész”) végrehajtására főszabályszerűen ezt az intézetet jelölik ki, valamint a legtöbb életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt is ide kerül. A tész-esek pedig csak a hosszú vagy biztonsági speciális rezsim körletén kerülhetnek elhelyezésre. (A vezetőség tájékoztatása szerint a nem jogerős tész-esek már rögtön ide, az I. sz. objektumba kerülnek, míg a nem jogerős életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélték a jogerőre emelkedésig a II. sz. objektumban maradnak. A jogerős ítélet előtt tehát a tész nem a HSR körlet, vagy – az átjárhatóság miatt – az I. objektum kompetenciája.)

Ahogy a vezetőség elmondta, a hosszú időtartamra ítélték esetében a perspektíva hiánya jelenti a legnagyobb veszélyt és problémát, ez indokolja a különleges bánásmódot, melyet erre vonatkozó speciális jogi szabályozás híján a jelenlegi jogszabályi keretek között alakítottak ki.

Amint fentebb is említettük, külön „team” foglalkozik az itt elhelyezettekkel, akik külön képzéseken vesznek részt, és külön kezelik rekreációjukat is. Kilenc felügyelő dolgozik a körleten (kizárólag itt, váltásban), mellettük egy nevelő, egy vezető, és a szakmai stáb (pszichológus, pszichiáter, orvos) kezeli a fogvatartottakat.

Az Intézet fontosnak tartja hangsúlyozni azt, hogy a HSR körleten dolgozó személyi állomány illetményének fejlesztése nem intézeti hatáskör. Az Intézet saját hatáskörben a rekreációt tudja bizonyos mértékben elősegíteni.

Minden itt fogvatartott számára van a befogadó bizottság által meghatározott kezelési utasítás (ennek alapján történik pl. a fogvatartott mozgatása), valamint egyéni történelmi naplóban vezetik a fogvatartott pszichikai-szociális állapotának alakulását, és rendszeresen felügyeli őket a pszichológus és a pszichiáter is.

A fogvatartottak elmondása szerint azonban az itt való elhelyezés a valóságban nem jelent túl sok előnyt: tapasztalataik szerint a foglalkoztató helyiséget csak ritkán vehetik igénybe, és nem érzékelik a külön team megkülönböztetett odafigyelését, a speciális nevelési programot, csak a nagyobb szigort. (Egy fogvatartott arról számolt be, hogy 9 hónapon keresztül nem vizsgálta meg pszichológus vagy pszichiáter.) Többben inkább a különleges biztonságú körlethez hasonlították az itteni elhelyezést.

Az intézet vezetésének álláspontja szerint a HSR körlettel kapcsolatos azon - időszakot meg nem jelölő - fogvatartotti panasz valótlan, mely szerint e fogvatartottat kilenc hónapig nem vizsgálta meg pszichológus, vagy pszichiáter. Az intézet az orvosi, így a pszichiátriai ellátást is biztosítja, utóbbi esetben külső szakorvos rendszeresen ellátja a betegeket. Az intézetben ezen kívül több főállású pszichológus dolgozik, akik szükség esetén illetve kérelemre a fogvatartottakat meghallgatják. A

meghallgatás csupán megbetegedés, szabadság, vagy más távollét miatt szenvedhet időleges késedelmet. A HSR és BSR körleten elhelyezett fogvatartottak elhelyezésének felülvizsgálata rendszeres, ennek keretében a pszichológus – legalább 90 naponta – véleményezi a fogvatartottak pszichés állapotát.

A HSR körleten a szabadidős terek igénybevételének visszaszorulása a 2006. őszén ismertté vált fogolyszökés előkészülete miatt szükséges kivizsgálások időtartamáig tartott. Az ennek során nyert tapasztalatok tükrében a HSR körlet közösségi tereit az eredeti elképzelések szerinti gyakorlathoz hasonlóan használják ki az elítéltek. A nevelési tevékenységgel kapcsolatban tolmácsolt fogvatartotti véleményt az Intézet visszautasítja, hangsúlyozva azt, hogy a HSR körlet esetében mérhető módon lényegesen jobb a kezelő személyzet és a fogvatartottak közötti arány, mint az intézet más körletei esetében.

A Bizottság nem vonja kétségbe, hogy a HSR részlegben jobb a kezelő személyzet és a fogvatartottak közötti arány, mint az intézet más körletei esetében. Megjegyzi azonban, hogy a jobb arány a jobb bánásmód lehetőségét teremti meg, s nem jelenti annak garanciáját. Nincs okunk kétségbe vonni ennek ellenére, hogy valóban nagyobb energiát fektet az intézet az itt elhelyezettek nevelésébe. A megfigyelők módszertana az, hogy amennyiben egy azonos tartalmú panasz nem elszórtan, hanem nagy számban hangzik el, akkor azt rögzítik a jelentésben, mint a fogva tartottak közös álláspontját. Ez nem jelenti azt, hogy objektív bizonyítékok hiányában bármely fél álláspontját elfogadják, de a monitoring tevékenység lényege, hogy amennyiben van lehetőség ellenőrzés nélküli kapcsolatfelvételre a fogvatartottakkal, akkor az ott elhangzottakat tolmácsolják a megfigyelők az intézet vezetése felé.

A hsr-körlet a „Csillag” épület 4. (legfelső) szintjének egyik szárnyában található; a kbk-hoz hasonlóan hermetikusan elkülönítve az intézet többi részétől: ide más fogvatartott egyáltalán nem, és nem itt szolgálatot teljesítő személyzet is csak külön engedéllyel léphet be. Az itt elhelyezett fogvatartottak teljesen izoláltak a külvilágtól: sétaudvaruk ezen a körleten található, munkát csak a zárkában végezhetnek, látogatásuk biztonsági fülkében kerül lebonyolításra.

A látogatás időpontjában 11 fő tartózkodott a körleten.

8 zárka található a körleten, melyeket két kisebb zárka egybenítésével alakítottak ki, így külön helyiségben van a fogvatartott ágya, és egy másik helyiségben egy asztal, illetve a személyes tárgyai elhelyezésére szolgáló polc. (Megjegyzendő, hogy mivel két kisméretű zárkát nyitottak egybe, a szabad mozgástér nem jelentősen nagyobb a jogszabályban előírthoz képest.)

Egy zárkában legfeljebb két fő kerülhet elhelyezésre, de a megfigyelők a látogatáskor jellemzőbbnek találták az egyszemélyes elhelyezést.

Az itt elhelyezettek evőeszközt, körömcsipeszt, fogkefét, egyéb biztonsági kockázatot jelentő használati tárgyat csak a „zárásig” tarthatnak maguknál, ezt követően az ilyen tárgyakat egy speciális gyűjtőeszközben ki kell adniuk a felügyeletnek.

Az intézet vezetésének kiegészítése szerint a biztonságra veszélyt jelenthető eszközök zárkán kívüli tároló szekrénybe történő elhelyezésére a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság szakmai útmutatása alapján került sor.

A zárkákban melegvíz nincs, fürdés szintén a körleten belül kerül lebonyolításra.

Külön foglalkoztató helyiség is a fogvatartottak rendelkezésére áll, itt pingpong-asztal, tv-készülék, társasjátékok és egyéb művelődési-szórakozási lehetőségek állnak a fogvatartottak rendelkezésére. A vezetőség elmondása szerint továbbá ún. „program-füzéreket” szerveznek a fogvatartottak számára.

A kiétkezés és a könyvtár lista alapján vehető igénybe.

Található a körleten két ún. kríziszárka, amelyben található kamera, felszerelésében a megfigyelők benyomása szerint a fegyelmi zárkához hasonlít. A krízis zárkában indokolt esetben, átmenetileg helyeznek el fogvatartottakat. Látogatásunkkor ott tartózkodott egy fogvatartott, aki valószínűleg fegyelmi vétség elkövetése miatt került oda, a felügyelet tájékoztatása szerint mégis biztonsági elkülönítésben volt (amit az is alátámaszt, hogy meg volt bilincselve). Az ágy azonban felhajtott állapotban volt rögzítve, ami viszont csak a fegyelmi zárkában alkalmazható, a magánelzárás végrehajtása alatt. Bár az IM-rendelet 143. § (2) bekezdése lehetővé teszi, hogy biztonsági elkülönítést fegyelmi zárkában hajtsanak végre, ugyanezen jogszabályhely azt is előírja, hogy a zárka általános felszerelését kell biztosítani, így legalábbis az ágy felhajtása jogszerűtlen. Tekintettel arra, hogy a biztonsági és a fegyelmi elkülönítés, illetve a magánelzárás különböző célokat szolgál, és külön szabályozás vonatkozik rá, a megfigyelők álláspontja szerint nem lehetséges egymást átfedő végrehajtási szabályok foganatosítása, vagy adott esetben a biztonsági elkülönítés egyfajta fegyelmező eszközként való alkalmazása.

Az intézet vezetésének tájékoztatása szerint a látogatás időpontjában a HSR körleten lévő krízis zárkában lévő fogvatartott biztonsági elkülönítésben volt. A zárkában bilincs mozgáskorlátozó eszközként azért került alkalmazásra, mert azt a látogatók biztonságának védelme indokolta. A fekhely azért került felhajtásra, mert a zárkában így volt biztosítható a megbeszéléshez szükséges terület.

A megfigyelők az intézet ezen indokolását nem tudják elfogadni. A zárkába belépő megfigyelő számára egyértelmű volt, hogy az ágyat nem ideiglenes jelleggel, a zárkába belépést megelőzően hajtották fel, illetve a fogvatartott meg volt bilincselve, és a megfigyelő belépését előkészítendő mindössze a bilincselés helyzetét változtatta meg a személyzet hátrabilincselésből a test előtti helyzetbe. Tehát fenntartjuk aggályainkat a biztonsági elkülönítés végrehajtása és a kapcsolódó kényszerítő eszközök alkalmazása kapcsán. Ugyancsak aggályokat vet fel az, hogy az egyértelműen fegyelmi vétséget elkövető fogvatartott biztonsági, és nem fegyelmi elkülönítés alatt volt, tekintve, hogy az előbbire jóval szigorúbb végrehajtási szabályok vonatkoznak.

„Az egy-, illetve kétszemélyes elhelyezést biztosító speciális rezsim”

Ez a körlet jelenleg kialakítás alatt van, ugyancsak a „Csillag” épületben, annak III. szintjén. A már fentebb is említett koncepció szerint ez lesz a hsr. „rosszabbik változata”, azaz az együttműködő fogvatartottak mintegy jutalomként kerülhetnek a hsr-körletre, továbbá ide nem csak a hsr. „hatáskörébe tartozó” fogvatartottak kerülhetnek, hanem bárki, aki magas biztonsági fokozatú, és nem tanúsít együttműködést, vagy esetleg védelemre szorul a többi fogvatartottal szemben. Itt a hsr-hez képest nem a foglalkoztatáson, a kezelésen van a hangsúly, hanem elsősorban az elkülönítésen.

A körlet csak ráccsal van elválasztva az épület többi körletétől, és csak nappal látja el külön személyzet a felügyeletet. Az itteni zárkák nem két helyiségből állnak, foglalkoztató helyiség sincsen, valamint nincs külön fürdőhelyiség sem kialakítva. (A tervek szerint az utóbbi kiépítésére sor fog kerülni a körlet kialakítása során.)

(Jelenleg ezen a körleten vannak a fegyelmi elkülönítésre használt zárkák is. A látogatáskor nem volt fogvatartott fegyelmi elkülönítés vagy magánelzárás alatt.)

A hsr-körlethez hasonlóan az itt elhelyezetteknek is korlátozzák a maguknál tartható tárgyak körét a nap bizonyos időszakát követően, az egyik fogvatartott szerint ez többek között azt is jelenti, hogy este 6 óra után nem tud fogat mosni.

Könyvtár és kiétkezés itt is csak lista alapján lehetséges, egy fogvatartott szerint a könyvtári lista nagyon kicsi.

Mind a hsr, mind a bsr körleten fokozott a veszélye az öngyilkosságnak: a látogatást megelőző héten egy fogvatartott „sikeresen” követett el öngyilkosságot, és a parancsnok szerint további két személy is „beígérte” ugyanezt. Ennek megelőzésére külön hangsúlyt fektetnek.

Az intézet parancsnokának tájékoztatása szerint az intézet a fogvatartottak foglalkoztatására általános jelleggel törekszik, melyet az Intézet rendjével burkoltan vagy nyíltan szemben álló fogvatartottak esetében is értéknek tekint, annak tudatában, hogy az értelmes munka és a kereseti lehetőség a fogvatartottakra jó hatással van. A BSR körlet saját fürdőjének biztosítása érdekében a ventilátor beszerzése megtörtént, így a lépcsőház felé történő páraelszívás biztosított. Egyebekben a fürdőn más átalakítás vagy felszerelés biztosítására nem volt szükség. A BSR körlet fürdőhelyiségben a burkolat felújítását végzik jelenleg.

A „pszicho-szociális” körlet

Ez a körlet a „Csillag” objektum első emeletén található. A vezetőség tájékoztatása szerint itt az óvás-védelem, a támogatás, a nevelés és a személyiség-fejlesztés van a középpontban: ide kerülnek az idősek, fogyatékos vagy a nagyzárkás körülményeket valamilyen okból nehezen viselő, és a krízishelyzetben lévő fogvatartottak.

(A vezetőség elmondása szerint óvás-védelem elsősorban – de nem kizárólag - olyan fogvatartottakra vonatkozik, akik a bűncselekmény jellegénél fogva – pl. kiskorú sérelmére elkövetett nemi bűncselekmény – a többi fogvatartott részéről veszélynek lennének kitéve, és nem képesek magukat megvédeni. A vezetőség hangsúlyozta, hogy az óvás-védelem szükségessége személyiség-függő, tehát nem minden esetben és főleg nem a büntetés teljes hosszára kerülnek ide ilyen fogvatartottak.)

A hangsúly tehát a bv –pedagógiai szempontokon van, a nevelők többet foglalkoznak a fogvatartottakkal.

Az itt történő elhelyezéshez kötelező a pszichológusi-pszichiátriai szakvélemény, és van átjárás, azaz az elhelyezés nem végleges, csak a védelem indokoltságának vagy az állapot fennállásának idejéig tart.

Ezen a körleten is főszabály szerint zárkában dolgoznak a fogvatartottak.

A 003-as számú zárka

Ezt a zárkát egy súlyosan mozgássérült, kerekesszékes fogvatartott számára alakította ki az intézet. A speciális kialakítás abban áll, hogy (az egyébként itt sem elkülönített) wc-n kapaszkodó van, a küszöbhez rámpát helyeztek, a mosdókagylót lejjebb szerelték (hogy a kerekesszékből is el lehessen érni), valamint nincsenek emeletes ágyak.

Fürdés

I. objektum

A nem dolgozó fogvatartottak heti 3 alkalommal, hétfőn, szerdán és pénteken vehetik igénybe a folyó melegvizet fürdési lehetőséget. A dolgozó fogvatartottak minden munkanapon igénybe vehetik. Egészségügyi indokoltság esetén, orvosi engedély alapján is van melegvizet fürdés. Hétfőig csak egészségügyi okból, vagy munka után (takarítás, más jellegű tevékenység) van lehetőség fürdésre. A fürdésre min. 15-20 perc áll rendelkezésre, nincs probléma az elegendő mennyiségű melegvízzel sem. Aki a HSR részlegben a zárkában dolgozik, annak jár a napi fürdés is. A zárkákban nincs melegvíz-ellátás. Ezzel kapcsolatban egy fogvatartott sérelmezte, hogy melegvíz nem vételezhető be a zárkába lavórban, a vízforralóval pedig nem lehetséges tisztálkodáshoz elegendő mennyiségű vizet melegíteni egyszerre. Javasoljuk, hogy – a legtöbb intézethez hasonlóan – itt is engedélyezze a vezetőség a melegvíz-vételezési lehetőséget.

Az intézet vezetése megvizsgálja a napi melegvíz-vételezési lehetőséget.

II. objektum

A fogvatartottak heti 2 alkalommal fürödhetnek, alkalmanként kb. 15 perc időtartamban. A fiatalok és női fogvatartottak, a dolgozók, valamint az egészségügyi engedéllyel rendelkezők naponta fürödhetnek. Minden fogvatartott számára van elegendő mennyiségű melegvíz. A zárakban folyamatos a melegvízellátás.

III. Étkezés és orvosi ellátás

Étkezés

Az intézet többféle diétás étrendet biztosít:

- Orvos által javasolt diéta: ide tartozik a cukorbeteg diéta; zsír-, fűszerszegény diéta, stb.
- Iszlám vallási szokások: sertéshús mellőzése az étrendből
- Vegetáriánus étrend hús, húskészítmények mellőzése
- Egyéb speciális étrend :
 - liszt érzékeny (speciális kenyérporból készült kenyér, tésztafélék mellőzése)
 - hal érzékeny vegetáriánus (hús, húskészítményeken felül még halat sem fogyasztanak)
 - gomba érzékeny (gomba mellőzése az étrendből)
 - dió-, mák érzékeny (dió és mák mellőzése az étrendből)
 - tej érzékeny (tej, tejtermékek mellőzése az étrendből)
 - tej-, tojás érzékeny (tej, tejtermékek, tojás és tésztafélék mellőzése az étrendből)
 - kóser ételmezés melyet a Szegedi Izraelita Hitközség biztosít.

Az étkezés a zárakban történik.

Az étel minőségére és mennyiségére több panasz érkezett. A panaszok általában a meleg vacsora hiányára irányultak. Több fogvatartott kifogásolta a műanyag edényben történő tálalást.

Számos dolgozó fogvatartott kifogásolta, hogy a reggeli és az ebéd között (melyet a műszak végén, levonulásuk után a zárjukban fogyaszthatnak el) nagyon hosszú idő telik el, és ezen idő alatt csak az ún. pótlékként a munkára való felvonulásuk alkalmával kiosztott élelmiszert fogyaszthatják, amelynek mennyisége és minősége gyakran nem elfogadható (általában pár szem keksz vagy ehhez hasonló termék kerül kiosztásra), saját ételmezt nem vihetnek magukkal a munkáltatási körletekre. (Az is említették, hogy mire levonulnak a munkából, az ebéd gyakran már az ehetetlenségig kihűl.)

Az intézet vezetésének álláspontja szerint az étel mennyiségével és minőségével (pl. hőmérséklet, szavatosság) kapcsolatos kifogások nem beazonosíthatók. Az Intézet az étellel kapcsolatos panaszokat kivizsgálja, és szükség esetén megteszi a szükséges intézkedéseket. Az étel mennyiségét és minőségét az Intézetben rendszeresen ellenőrzik.

Az Intézet a korábbi években felváltva biztosította a meleg és a hideg vacsorát a fogvatartottak számára. Tekintettel azonban az ételmezés higiéniai előírásokat tartalmazó HACCP előírásoknak az intézet csak a hideg vacsora biztosítása útján tud eleget tenni, jelenleg csak hideg vacsorát biztosít. A meleg vacsora a tálalóedények kétszeri elmosásának (egy a fogyasztás helyén, egy az udvaron való átszállítást követően) követelményét jelenti, melyet az Intézet a napi meleg ebédén kívül nem tud biztosítani. A Bvsz. 147.§ (1) bekezdése alapján az intézet az elítéltek ételmezését jogszzerűen biztosítja, amikor napi egy alkalommal biztosít meleg ételt. Az ételmezés rendszere lehetővé teszi az étel hőmérsékletének megőrzését. Az étel munkahelyre történő levitelére vonatkozó javaslattal szemben kiemelés érdemel, hogy a fogvatartottak számos alkalommal juttattak fel a munkahelyekről a fogvatartás biztonságára veszélyt jelentő eszközöket, illetve tiltott üzletelést folytattak, így szükséges volt annak szabályozására, hogy csak az intézet által biztosított ételmezt, valamint a

legsükségesebb méltányolható egyéb dolgokat (pl. szükséges mennyiségű engedélyezett gyógyszer) vihessék magukkal. A fogvatartottak számára a pótlék országosan meghatározott norma alapján kerül biztosításra. Az intézet biztonsági okokból csak műanyag edényt tud biztosítani, törékeny edény a körleten nem használható.

Akceptálva a Parancsnok Úr írásos válaszát a Bizottság szükségesnek tartja megjegyezni, hogy az étellel kapcsolatos kifogások – ritka kivételtől eltekintve – általánosan hangzanak el az ország többi intézetében is. A nem változatos és kis mennyiségű étel oka máshol egyértelműen az alacsony étellel kapcsolatos norma, amiből megfelelő étellel nagyon nehezen lehet – ha egyáltalán – biztosítani. Ezért kétségtelen, hogy az étellel kapcsolatos intézeti eljárás jogszerű abban az értelemben, hogy nem sért semmilyen pozitív jogi normát. Ennek ellenére a panaszok még lehetnek legitimek, ebben az esetben a kritikai a bv. rendszer finanszírozásának szól elsősorban. A saját étellel munkáltatási körletekre levitelével kapcsolatban azonban megjegyeznénk, hogy amennyiben megfelel a valóságnak az, hogy rendszeres a személymunka legalább a munkáról felvonulás alkalmával, akkor ezáltal könnyedén összehangba hozható a fogvatartottak étellel kapcsolatos igénye és a tiltott tárgyak kiszűrésére irányuló biztonsági motívum.

A kiétkezéssel kapcsolatban több fogvatartott jelezte, hogy a bolt árai eltűztek. Az intézet vezetésének tájékoztatása szerint a bolt üzemeltetője az árakat a közeli diszkont bolt áraihoz igazítja. Általánosságban az árakat a megfigyelők nem találták eltűzteknek, kivéve a gyümölcsök, illetve zöldségek esetén. Csak példálódzó jelleggel: a megfigyeléskor egy kiló banán 398 Ft, egy kiló paradicsom pedig 589 Ft volt, ami jóval magasabb volt a közeli Mars téri piac árainál. A reális gyümölcs, illetve zöldség árak azért különösen fontosak, mert a fogvatartottak csak a boltban egészíthetik ki az étrendben korlátozottan biztosítottakat.

A fogvatartotti bolt zöldség és gyümölcs árakkal kapcsolatos állásponttal az Intézet nem ért egyet, utalva arra, hogy a vállalkozók a polgári életben sem a piaci áron biztosítják az étellel. Az Intézet a kiétkezési bolt árait, azok szerződésszerűségét rendszeresen vizsgálja.

Az utóbbi észrevétellel kapcsolatban a megfigyelők annyit jegyeznek meg, hogy a polgári életben lehetőség van a vállalkozók versenyhelyzetét kihasználni, és adott esetben a legkedvezőbb árat kínáló kereskedőnél beszerezni az árut, a bv-intézetekben a kiétkezést üzemeltető vállalkozók viszont monopolhelyzetben vannak, ezért különös fontos, hogy az adott intézet vezetése figyelemmel legyen arra, hogy ezen monopolhelyzetükkel ne élhessenek vissza, és fogyasztói árakat minél inkább a piaci átlagárhoz viszonyítsák. A zöldségárakkal kapcsolatban a megfigyelők nyilvánvalóan azért szándékoztak megjegyezést tenni, mert ezen termékek esetében az átlagos piaciakat jóval meghaladták az általuk észlelt termékárak.

Orvosi ellátás

Panasz hiányában a törvény által előírt gyakorisággal van orvosi ellenőrzés, pl. a fogda körleten hetente egy alkalommal, a HSR körleten hetente egy alkalommal. A biztonsági elkülönítetteknek óránként, kétóránként az elkülönítés végére időkorlátot beépítve. Az egészségügyi („fektető”) körleten elhelyezett fogvatartottaknál hetente egy alkalommal. Szállítás esetén a szállítást megelőzően és a szállítással érkezetteknek a szállítást követően minden esetben. A befogadás esetén minden esetben, a törvény által előírt 72 órán belül.

Hivatali időben minden esetben elérhető az orvos, ezt követően behívásos ügyeleti idő van. A szakorvosok közül: hetente egy alkalommal van fül-orr-gégészeti, pszichiátriai, bőrgyógyászati, radiológiai szakrendelés. Kéthetente szemész szakrendelés van. A pszichológus nem orvosi végzettségű, de hivatali időben minden nap elérhető. Nőgyógyászati szakrendelés nincs az intézetben, amikor szükség van a vizsgálatra a helyi szakrendelést veszik igénybe.

A pszichiátriai gyógyszerek típusáról a fogvatartottak állapotának megfelelő tájékoztatást adnak, azaz úgy, hogy lehetőleg meg is értse. (Mindazonáltal volt olyan fogvatartott, aki nem tudta a gyógyszerének nevét.)

A fertőző betegségek kapcsán az ÁNTSZ szakvizsgálatokat veszik igénybe. A HIV fertőzöttek a BV Központi Kórház Tökölre kerülnek további kezelésre.

Fodrászként fogvatartott dolgozik, hétvégék kivételével minden nap 10-17 óráig, szerdai napokon a II. objektumban is.

A Szegedi Fegyház és Börtönben általános orvosi ellátás és fogászati ellátás folyik. Az intézet dolgozóinak foglalkozás-egészségügyi ellátását az intézet külön épületében biztosítják. Ez utóbbi külön rendelési időben, de ugyanabban a rendelőben történik. Az általános orvosi rendelő a szakmailag ÁNTSZ által előírt „minimum feltételeknek” eleget tesz. Ezen felül a Mars téri I. Objektumban röntgengép is működik.

A 2 objektumban összesen 5 orvos, 1 fő aneszteziológus, intenzív terápiás szakorvos, 2 fő általános orvos, 1 fő fogszakorvos, 1 nyugdíjasként dolgozó részállású orvos (üzemorvos szakorvos), 12 nővér (ők 12+24 h munkarendben dolgoznak) és 1 fő fogászati asszisztens teljesít szolgálatot. Jelenleg minden orvosi és nővéri status betöltött. Mind a Mars téri I. Objektumban, mind a Dorozsmai úti II. Objektumban található orvosi rendelő.

Az I. Objektumban 30 db betegszobai fektető található. Orvosi rendelés minden hétköznap, 7:30-15:30-ig van, körletenként különböző nap (heti egy alkalom). Az egészségügyi körleten is található dohányzó és nem dohányzó zárkák.

2x2 ágyon van lehetőség a betegek elkülönítésére és kezelésére. A megfigyelők látogatásakor fertőző beteget nem kezeltek, HIV pozitív beteg nem szerepelt a nyilvántartásban. A HIV szűrés önkéntes, azonban a fogva tartottnak befogadásakor írásban kell nyilatkoznia, ha nem kéri a szűrést. (Tapasztalat szerint a befogadásra kerülők 90%-a megtagadja.) Aktív TBC-s beteg nincs, krónikus viszont van a fogva tartottak között. Őket az aktív kezelés után, megfelelő terápiában részesítve és szorosan követve gondozzák a Szegedi Fegyház és Börtönben. Látogatásom napján 3 hepatitis C fertőzött fogva tartott szerepelt a nyilvántartásban, ők interferon kezelésben már nem részesültek. A II. objektumból is ide szállítják a fertőző betegeket.

A II. Objektumban hétköznapokon napi 4 órában rendel az orvos. Itt 1 nővér dolgozik, de a 24 órás a nővéri ellátás 2007. január óta már itt is biztosított. Szintenként található betegszoba. A 2 betegszobában 2-2, összesen 4 db ágy van. A fertőző beteg elkülönítőben 2 ágy áll rendelkezésre. Ebben az objektumban is van fogászati szék, mely csak szűrővizsgálatok elvégzésére alkalmas, aktív fogászati kezelés itt nem folyik.

A napi betegforgalom 60-80 között mozog. Szakorvosi ellátásra - amennyiben erre az intézetben nincs lehetőség ill. a betegség természete ezt indokolja - a beteg fogva tartottakat az IMEI-be szállítják. Hetente egy alkalommal, heti 4 órára biztosított a neurológiai és pszichiátriai szakrendelés, a bőrgyógyászati, a fül-orr-gégészeti, a radiológiai, valamint kéthetente a szemészeti szakrendelés. A fenti szakrendelésekre szerződéssel rendelkező szakorvosok járnak be az intézetbe. Sürgős esetben, rendelési időn kívül a készenléti ügyeletes orvos bármikor behívható. A behívásos rendszer szabad, munkaszüneti és ünnepnapokon is működik. Akut esetben a szegedi klinikák is segítséget nyújtanak az ellátásban. Az egészségügyi dokumentáció nyilvántartása részben számítógépes, részben hagyományos, karton rendszerű.

Rendkívüli haláleset idén egy eset, önakasztás fordult elő. A rendkívüli halálesetek száma azonban a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztések számának növekedésével várhatóan emelkedni fog. Idén egy fogva tartott halt meg az intézetben természetes halállal, a boncolási jegyzőkönyvet a látogatás napjáig az intézet még nem kapta meg.

Az orvos a betegség függvényében többféle diétát rendelhet. A diétának megfelelő étrend összeállítása azonban az élelmezésért felelős cég feladata. A tájékoztató orvos elmondása szerint ez nehézséget akkor jelent, amikor pl. cukorbetegeknek kell összeállítani mohamedán diétát. Erre tavaly volt példa. A nehézséget itt a két, alapvetően különböző táplálkozási szokás összehangolása jelentette. Külön gondot jelent ezen kívül a diéta elfogadása és betartása a fogva tartott részéről.

A gyógyszerkeret a tavalyi évben és előreláthatólag idén is elegendő lesz. A vezető orvos szerint, melyet a parancsnok is megerősített, ez nem jelent problémát.

A hivatalos tájékoztatás szerint a gyógyszerek osztása naponta több alkalommal, az orvos által elrendelt időpontban történik. A fogva tartottak a zárkában gyógyszert csak az orvos által kiadott gyógyszerartási engedéllyel tarthatnak.

Egy fogvatartott mégis arról számolt be, hogy csak este van gyógyszerosztás, ami azt eredményezi, hogy nem tudja bevenni a reggeli pszichiátriai gyógyszereit, ugyanis azokat előző este jellegüknél fogva nem adják oda (rögtön, a kiosztó személyzet jelenlétében be kell venni), reggel viszont a gyógyszerosztás elmaradása miatt nem jut hozzájuk.

Az intézet vezetésének tájékoztatása szerint a gyógyszerosztás az orvos/szakorvos által kiírt adási gyakorisággal történik. Abban az esetben, amennyiben egy gyógyszert retard készítményre váltanak, úgy annak a készítménynek az adási gyakorisága megváltozik, ritkábban szükséges adagolni. A pszichiátriai gyógyszerek esetén ez a készítmények egyre korszerűbbé válásával előfordul, azonban ezekben az esetekben a fogvatartottak mindig tájékoztatást kapnak erről. Az intézetben gyógyszerosztás reggel és este is van, eltérően a fenti fogvatartotti állítástól.

Ugyancsak problémaként jelezte több fogvatartott, hogy az „egyszerűbb”, vény nélkül is kapható gyógyszerekhez (fájdalom- vagy lázcsillapító, stb.) is gyakran csak lassan jut hozzá, mivel a felügyeletnél nincs semmilyen gyógyszer, azt csak az ápolók vagy az orvos utalhatnak ki. Így a felügyelők és az egészségügyi személyzet kapacitásán múlik, hogy milyen gyorsan kapja meg a kért gyógyszert. A megfigyelők megfontolásra érdemesnek tartják annak a – több másik intézetben is működő – rendszernek a bevezetését, hogy a felügyelőknél minden körleten vannak bizonyos egyszerűbb gyógyszerek (amelyek szedéséhez különösebb orvosi felügyelet nem szükséges), és ezekhez gyakorlatilag bármikor hozzájuthatnak a fogvatartottak.

Az intézet vezetésének tájékoztatása szerint a fájdalom- és lázcsillapítók esetén az orvostól függetlenül az ápoló is elrendelheti a fogvatartottnak történő gyógyszerkiadást. Tekintettel arra, hogy a fájdalom nem objektívizálható, minden fájdalom esetén minden alkalommal kapnak a fogvatartottak fájdalomcsillapítót. Tekintettel arra, hogy az Intézetben az ápolói ellátás mindkét objektumban folyamatosan biztosított, a felügyelők által történő, bizonyos egyszerűbb gyógyszerek fogvatartottak számára történő biztosítása nem indokolt.

Az egészségügyi panasz jelzése A fogva tartottak egészségügyi panaszait a felügyelő személyzetnek jelzik. Ez számítógépes rendszerben rögzítésre kerül. Ezt követően kerül a fogva tartott orvosi vizsgálatra még aznap vagy ha erre nincs lehetőség, a legrövidebb időn belül. Fejfájás, fogfájás estében, ha az az orvosi rendelési időn kívül jelentkezik, a fogva tartottak az ápoló személyzettől kapnak fájdalomcsillapítót, akik a fogva tartottakat a körleten keresik fel. Ezekről pontos feljegyzés is készül. Ügyeleti időben a készenléti ügyeletet ellátó orvos megy be a BV intézetbe, illetve ha úgy ítéli meg, hogy a késlekedés nagy hátrányt jelentene az ellátás szempontjából, telefonos konzultáció alapján az ápoló hív mentőt.

Az Országos Parancsnokságnak az egészségügyi reformmal kapcsolatos változásokkal kapcsolatban megjelent intézkedése tesz említést például a napidíj, vizitdíj mellőzéséről, valamint a költséghatékony gyógyszerelésről.

Drogprevenációs részleg 10-20 fő fogva tartott befogadására alkalmas. A drogprevenációs részlegbe helyezés előtt általános belgyógyászati, pszichiátriai és pszichológiai vizsgálat történik. Az itt fogva tartottnaknál havi 1 alkalommal vizelet multiteszt vizsgálat történik. A vizsgálat megtörténtét a fogva tartott aláírja. Az álopozitív eseteket leszámítva, pozitív tesztre nem volt még példa. (A Multi Drug Screen Testtel a következőket lehet kimutatni: Ecstasy, amfetaminok, benzodiazepinek, ópiátok, cannabis.)

Szóba került még a véradás problémája. 2-3 éve erre a BV Intézetekben már nem kerül sor, holott azelőtt erre évi 2 alkalommal is lehetőség volt és nagyon népszerű volt a fogva tartottak körében. A véradás elmaradását a tájékoztatás szerint a véradást szervezők emberi jogokkal magyarázzák.

Az általános tájékozódáson felül 6 beteget vizsgálhattunk meg panasszal. Közülük sajnálatos módon kettő a látogatás napján már nem volt a fenti büntetés-végrehajtási intézetben, így az ő panaszainál az egészségügyi dokumentációra tudtak a megfigyelők támaszkodni.

A HSR körleten heti egy orvosi ellenőrzés és igény szerint, de legalább 3 havonta pszichológusi vizsgálat kötelező – a krízishelyzetekre tekintettel egyébként is egyéni történelmi naplót vezetnek.

Az egyéni egészségügyi panaszokkal kapcsolatosan a bv orvos megtette a szükséges intézkedéseket.

IV. Munkavégzés

A munkáltatás rendkívül sokoldalúnak mondható. Az intézet területén található volt Alföld Bútorgyár létesítményeiben egy ún. „ipari park” került kialakításra (amelyet egy 100%-os IM-tulajdonú Nagyfa-

Alföld Kft. üzemeltet), azaz egyszerre több tevékenységet végeznek, főleg „betelepült” külső megrendelők számára, akik biztosítják az infrastruktúrát, a technológiát és a nyersanyagot. A munkáltatás így rendkívül változatos profillal bír: az autó-ülésfűtéstől az ágyemelő-gépeken át a kosárfonásig és az esztergálásig végeznek munkát a fogvatartottak, egyes helyeken civilek is dolgoznak, leginkább műszak-vezetőként vagy minőségbiztosítási ellenőrként. Itt dolgozik a legtöbb fogvatartott, kb. 300-400 fő. A cég összességében nyereséggel működik: a 2006-os évben mintegy 7 millió forint adózás utáni nyereséget termeltek, a veszteséges, ám a fogvatartottak elfoglaltsága, fegyelmi helyzete szempontjából megtartott ágazatok (pl. kosárfonás) fenntartása mellett.

A bűtorgyárban átmenetileg mobiltelefon térerőt korlátozó berendezést alkalmaztak a visszaélések megelőzése érdekében.

További munkáltatási helyek a mosoda (szintén külső megrendelők számára is dolgozik), a konyha és a háziműhely.

Egyes fogvatartottak (pl. az egészségügyi részlegben és a „hsr”-en elhelyezettek) csak a zárkájukban végezhetnek munkát, ők általában egyszerűbb manuális munkákat látnak el (pl. gyufásdoboz-hajtogatás). Volt olyan zárkán dolgozó fogvatartott, aki az anyagellátás akadozását emelte ki problémaként.

Külső munkahelyen is dolgoznak fogvatartottak, elsősorban az átmeneti csoportba soroltak. Az ott dolgozó fogvatartottak kiválasztása a BFB-n (befogadási bizottság) történik, ahol I. fokú orvosi munkaalkalmassági vizsgálat, rendőrségi vélemény, pszichológusi véleményezést követően születik a döntés. A kihelyezett fogvatartottak tűz- és munkabaleseti oktatáson vesznek részt (minden hónapban 1 alkalommal), majd utána kerülnek ki az adott munkaterületre.

A fogvatartottak csak kivételes esetben (gyógyító-nevelő csoport, egészségügyi indok stb.) nem dolgoznak, még a HSR-körleten- és az előzetes letartóztatásban is végeznek a zárkákban munkát. Az alaplombkábér a jogszabályi minimumnak megfelel, 20.833 forint /hó. Az alapfokú oktatásban, a szakképzésben vagy továbbképzésben, a terápiás foglalkoztatás keretében foglalkoztatott fogvatartottak és kényszergyógykezeltek pénzbeni térítésének alsó határa 6.945 forint /hó. A vezetőség tájékoztatása szerint a fogvatartottak teljesítménybérben részesülnek, de több fogvatartott – legalábbis a saját tudomása szerint – mégis órabért kap.

K. M. arról számolt be, hogy a külső munkahelyen hat hónapig a betanulási időnek megfelelő bért kapott. A tanulói idő tartamát szabályzatban kell megállapítani, de az nem lehet indokolatlanul hosszú. A megfigyelők álláspontja szerint, különösen a munka jellegét figyelembe véve (a fogvatartott szalonnát válogatott a szalámi elkészítéséhez) a tanulói idő túl hosszú volt, mely nem a tényleges teljesítménynek megfelelő díjazáshoz vezetett.

Az intézet vezetésének tájékoztatása szerint K. M. elítélte a Pick Zrt.-nél segédmunkás munkakörben foglalkoztatták, az ennek megfelelő alaplombkádij besorolással. Az elítélt részére a munkavégzés időszakától függően délutáni pótlékot is elszámoltak, részére betanítási (alacsonyabb) bért nem számoltak el.

Egy fogvatartott a munkaidő beosztását, illetve a többi tevékenységnek a munkaidővel való összhangját kifogásolta. Szabadon idézve arról számolt be, hogy a munkavégzés befejeztével a telefonálás, szabad levegőn tartózkodás, fürdés és ebéd közül legfeljebb egy-kettő vehető igénybe a napirend végéig, tehát pl. ha a fürdést választja, szabad levegőn tartózkodásra már nem nyílik alkalma.

Az intézet a telefonálást heti rendszerességgel biztosítja, azt nem lehet egy napra vetíteni önkényesen. A parancsnok álláspontja szerint az elítéltek napirendje alkalmas arra, hogy a naponta biztosítandó programokat, illetve a fogvatartottak szükségleteit kielégítse.

Több fogvatartott számolt be arról, hogy a munkáról való levonulás alkalmával a felügyelet levetkőzteti őket, és a testüregeik átvizsgálásra kerülnek (a farpofákat szét kell húzniuk). A

megfigyelők álláspontja szerint az átvizsgálás ezen megalázó módját csak konkrét biztonsági kockázat fennállásakor, esetleg lenne szabad alkalmazni, rendszeres gyakorlat jelleggel semmiképp.

Az intézetvezetés tájékoztatása szerint a személymotosztást a személyzet jogszerűen végzi, a testüreg átvizsgálását orvos végezheti, a motosztást a fogvatartottal azonos nemű személy végzi, ennek során a bánásmód szabályait betartják, a ruházat levételekor a fogvatartottak elkerített helyen, a helyzet intimitásának megfelelően kerülnek átvizsgálásra.

A megfigyelők hangsúlyozzák: a fő szabály szerint alkalmazott testüreg átvizsgálás megítélésük szerint a végrehajtás körülményeitől függetlenül megalázó, amennyiben nincs valamilyen objektivizálható indokon alapuló gyanú arra, hogy a fogva tartott a testüregét próbálja meg felhasználni tiltott tárgyak bevételére. Hasonló problémával tavaly is találkoztunk pl. a miskolci bv. intézetben, ahol a kritikát elfogadva az általános gyakorlatot a parancsnok tájékoztatása szerint megszüntették.

Rendkívüli esetekre vonatkozó adatok, információk

Rendkívüli halálesetek voltak-e az elmúlt évben? Ha igen, mi volt a vizsgálat eredménye?

2006. évben történt, fogvatartottakkal kapcsolatos rendkívüli események:

Jogellenes fogvatartás:	2 esetben
Kábítószer gyanús anyag előtalálása:	2 esetben
Fogvatartott elhalálása:	2 esetben
Fogvatartott által fogvatartott sérelmére elkövetett testi sértés:	2 esetben
Magánokirat hamisítás:	1 esetben
Vesztegetés bűntette megalapozott gyanúja:	1 esetben
Hivatalos személy elleni erőszak:	1 esetben
Kényszerítés, zsarolás:	1 esetben
Fogolyszökés vétsége:	1 esetben
Fogolyszökés előkészülete:	1 esetben
Rongálás vétsége:	1 esetben
Étel, gyógyszer vagy egyéb mérgezés bekövetkezte:	1 esetben

Kiemelendő ebből, hogy idén, a látogatást nem sokkal megelőzően történt meg, az intézet tájékoztatása alapján lényeges előjel nélkül a BSR körleten az első, nagy megdöbbenést keltő öngyilkosság, s a vezetők legjobb igyekezetük ellenére ezen szám növekedésétől tartanak, hiszen a tapasztalat az, hogy a tényleges életfogytig tartó szabadságvesztés bevezetésétől kezdve éppen eltelt az a kritikus időszak, amikor a családi kapcsolatok is annyira meglazultak, hogy a szabadulás reménye nélkül egyre nehezebb a kontroll. A rendszer hovatovább a gerontológiai szempontokra sincs jelenleg felkészülve.

2006. évben történt, személyi állománnyal kapcsolatos események:

Bántalmazás hivatalos eljárásban: 1 esetben

2007. évben (május 03-ig) történt, fogvatartottakkal kapcsolatos rendkívüli események:

Fogvatartott elhalálózása: 1 esetben

Emberölés kísérlete bűntette elkövetésének megalapozott gyanúja: 1 esetben

Jogellenes fogvatartás: 1 esetben

Fogvatartott által fogvatartott sérelmére elkövetett súlyos testi sértés: 1 esetben

Önaktás: 1 esetben

2007. évben (május 03-ig) történt, személyi állománnyal kapcsolatos események:

Ismeretlen tettes által elkövetett bántalmazás hivatalos eljárásban: 1 esetben

*A 2006, illetve a 2007. évi jogellenes fogvatartás nem az intézet hibájából következett be a Parancsnok úr tájékoztatása szerint.***Kényszerítő eszközök**Kényszerítő eszközök használata az elmúlt évben típus szerint (testi, bilincs, spray, kutya, fegyver) osztályozva, intézkedés foganatosításának oka?**2006. évi kényszerítő eszköz alkalmazások**

alkalmazott kényszerítő eszköz	kényszerítő eszköz alkalmazásának oka	kényszerítő eszköz alkalmazásának jogszerűsége
testi kényszer	szabadlevegőn tartózkodás rendjének megsértése, utasítás megtagadás	jogszerű volt
testi kényszer	szállítás rendjének, biztonságának megsértése, utasítás megtagadás	jogszerű volt
testi kényszer, bilincs	utasítás és étkezés megtagadás	jogszerű volt
bilincs	utasítás megtagadás	jogszerű volt
testi kényszer, bilincs	dühöngő magatartás	jogszerű volt

testi kényszer, bilincs	önkárosítás megakadályozására	jogszerű volt
testi kényszer, bilincs	utasítás megtagadás	jogszerű volt

2007. évi (május 03-ig) kényszerítő eszköz alkalmazások

alkalmazott kényszerítő eszköz	kényszerítő eszköz alkalmazásának oka	kényszerítő eszköz alkalmazásának jogszerűsége
testi kényszer	utasítás megtagadás	jogszerű volt
testi kényszer, bilincs	fogvatartott társát késsel megtámadta	jogszerű volt

Fenyítések, jutalmazás

I. objektum

A jutalmazás vonatkozásában a feltett kérdés kibontásához nem állt rendelkezésre megfelelő adat. Az intézetelhagyási jutalmak utólag nem leválogathatók a fogvatartotti alrendszerből. Az I. objektumban a 2006-os évben az éves önértékelő jelentés vonatkozó tartalma szerint 1884 jutalom került elbírálásra.

Fegyelmi fenytések:

Az elmúlt évben a fegyelmi lapok száma összesen 441 db. volt., I. objektumban 273 db, II. objektumban 168 db., ebből magánelzárás kiszabása 43 esetben történt. A magánelzárás kiszabását 29 fő panaszolta meg.

A magánelzárás fenytés kiszabása után a „3. számú melléklettel” orvosi vizsgálaton vesz részt a fogvatartott, ahol az intézeti orvos 3 lehetőség közül választhat:

1. nem ellenjavalt.
2. ideiglenesen ellenjavalt
3. véglegesen ellenjavalt.

A magánelzárást töltő személy szabadlevegőn tartózkodását a 31-100-14/2006. számú intézet-parancsnoki intézkedés szabályozza.

A személyzet tájékoztatása szerint fegyelmi elkülönítésre a „bsr”-en található egyes zárkat, mivel itt lehetséges csak biztosítani a folyóvízzel való ellátottságot (és a fegyelmi elkülönítés vonatkozásában a jogszabály az általános zárkafelszerelést írja elő). A „Csillag” földszintjén található, a jogerős magánelzárás végrehajtására igénybe vett fegyelmi zárkákban ugyanis nincsen folyóvíz, és a megfigyelők véleménye szerint a fogvatartás egyéb körülményei (higiénia, természetes fény, szellőzés) sem elfogadhatóak. A megfigyelők megítélése szerint a 6/1996. (VII. 12.) sz. IM-rendelt 5. sz. mellékletének 1. pontja a fegyelmi zárkában is folyóvízes mosdót ír elő, de ezen rendelkezés nélkül is megkérdőjeleződik a fogvatartás emberséges volta folyóvíz hiányában. A parancsnok a záró megbeszélésen jelezte azonban, hogy éppen akkor érkezett visszajelzés arról, miszerint forrásokhoz jutottak a folyóvízes ellátás kialakítása érdekében.

Az intézetparancsnok tájékoztatása szerint a Csillag körlet földszintjén lévő fogdakörleten a folyóvízes mosdórendszer kialakításának előkészítése folyamatban van, a BVOP által biztosított költségvetési keret rendelkezésre áll, jelenleg a pályázatás szakaszában van az átalakítás. Ezzel a Bvsz. 5. számú mellékletében vaglyagosan meghatározott mosdótál a jövőben kiváltható lesz a folyóvízes mosdóval. Az intézet a fogdakörleten a jogszabálynak megfelelően biztosította a mosdótál lehetőségét, ennek alapján a Tervezet 19. oldalán lévő embertelen bánásmódra utaló minősítéssel nem ért egyet. A magánelzárás végrehajtása során is biztosítottak a higiénés körülmények, a fogda ablakait, illetve a sűrű szövésű dróthálót rendszeresen tisztítják.

A fogvatartottak elmondása szerint a fogdán hajnali négykor van ébresztő és napi 3 szál cigaretta engedélyezett.

Az intézet vezetése tájékoztatta a megfigyelőket, hogy fentiekkel szemben a magánelzárást töltő, elkülönített fogvatartottak részére reggel 5.00 órakor van ébresztő. A fogvatartottak ilyen esetben a zárkában nem gyújthatnak rá, erre napi három alkalommal kerülhet sor, külön zárkában. A cigaretta maximális mennyisége az erre vonatkozó állítástól eltérően nincs meghatározva.

II. objektum

Az elmúlt évben összesen 10 esetben került kiszabásra magánelzárás fenytés. A magánelzárás fenytés végrehajtása előtt a fogvatartottak kötelező orvosi vizsgálaton esnek át. A magánelzárást töltő fogvatartottak is napi 1 óra szabad levegőn tartózkodáson vehetnek részt. Az elmúlt évben fiatalokú fogvatartottal szemben nem került kiszabásra magánelzárás fenytés. Az előzetes fogvatartásban lévő személyek részére a kimaradás és rövid tartamú eltávozás engedélyezésének törvényi kizáró oka van.

VI. Kapcsolat a külvilággal, védővel

Látogatás

Négy típusú beszélőt alkalmaznak az intézetben: az asztali beszélő az esetek 85-90%-ában jellemző (további fokozatok: biztonsági beszélő üvegfal mögöl, vagy fülkéből, illetve családi beszélő). A látogató fogadás gyakorisága és időtartama, havi egy alkalom 60 perc, a kábítószer-prevenációs körleten elhelyezettek esetében havi kettő alkalommal 60 perc. Jutalomból havonta további egy alkalommal fogadhatnak látogatót. A látogató fogadás ideje - jogszabály szerint - minimum 30 perc, azonban az intézet 60 percet biztosít, mely parancsnoki engedéllyel további 30 perccel hosszabbítható. A jogszabályi lehetőséggel élve a fogvatartottak látogató fogadásának biztosítása differenciáltan történik. Ennek során a látogatás döntő többségében tehát asztal mellett ülve történik, ahol rács nem került felszerelésre, viszont egy kb. 10 cm-es magasítás igen. A fogvatartott és a látogató közötti közvetlen testi érintkezés az úgynevezett asztali beszélő során sem lehetséges, még találkozáskor és elbúcsúzáskor sem. Ezt sok fogvatartott sérelmezte, de az az intézet vezetésének tájékoztatása szerint az intézet biztonsága miatt indokolt, ugyanis több alkalommal történt már meg, hogy a kapcsolattartók beszélő alkalmával a fogvatartottaknak tiltott tárgyat adtak át az üdvözlés során.

Az asztali beszélő mellett azonban külön és egyénileg meghatározott körben műanyag elválasztó fallal ellátott beszélőhelyiségben, és biztonsági fülkében is biztosítható a látogató fogadása. (A vezetőség tájékoztatása szerint az előbbi gyakorlatilag nem használják, az előzetes letartóztatottak számára került kialakításra, ezzel kapcsolatban annyit jegyeznenek meg a megfigyelők, hogy az előzetes letartóztatottak számára is az általános asztali beszélő alkalmazását írja elő az IM-rendelet, biztonsági fülkés vagy ahhoz hasonló mód alkalmazására csak egyedi biztonsági kockázat esetén van lehetőség, általános jelleggel nem.) Az intézetben – szintén ellenőrzés mellett – lehetőség van olyan látogató fogadásra is, ahol a fogvatartott a kapcsolattartóval közvetlenül egy helyiségben tartózkodhat, és a személyek megérinhetik egymást (a kedvezményként adható ún. családi beszélő: ebből a HSR-BSR körletben elhelyezett fogvatartottak ki vannak zárva). Mivel az intézetben objektumonként csak egy ilyen helyiség áll rendelkezésre, annak igénybevétele egyedi engedély alapján lehetséges és a fogvatartottak elbeszélése alapján ritka. Az engedélyezésnél figyelembe veszik a fogvatartott személyi

és családi körülményeit, valamint a magatartását és a biztonságra gyakorolt kockázati tényezők esetleges fennállását.

Fizikai kontaktusra a családi beszélő során van lehetőség, korlátozott mértékben.

Élelmiszer bevitelre nincs lehetőség, a beszélőn pénzt kivásárlásra átvételi elismervény ellenében közvetlenül a boltosnak lehet adni.

A fogvatartottak részére létrehozandó ún. intim szoba tervei készen vannak, fedezet nincs rá, elvi akadályát a parancsnok egyébként nem látja.

A vezetőség már a nyitó megbeszéléskor jelezte, hogy a fogvatartottak körében legneuralgikusabb probléma valószínűleg a kapcsolattartás, látogatás kérdése lesz, ugyanis az országos parancsnokság döntése alapján az intézet a fő letöltőháza az élet elleni bűncselekmények elkövetése miatt elítélteknek, és az intézet számukra való kijelölése kizárólag erre figyelemmel történik, ezért a fogvatartottak gyakran nagy földrajzi távolságra kerülnek családjuktól. Ezt a problémát valóban jelezték a fogvatartottak, kiegészítve azzal, hogy általában hely hiányában még a kihelyezett (átszállítással) beszélő sem lehetséges, ebből következően – főleg a Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdú-Bihar és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyeiek - gyakorlatilag el vannak zárva a családjukkal való személyes kapcsolattartás lehetőségétől, ha családjuk egyáltalán nem, vagy csak nagyon ritkán engedheti meg magának a hétköznapi nagy távolságra utazást. A megfigyelők javasolják, hogy a vezetőség esetleg fontolja meg a hétfői beszélő bevezetését, amely némileg talán enyhíthetne ezen az akut problémán.

Egyes fogvatartottak szerint a látogatásokat követően is gyakran levetkőztetik őket biztonsági ellenőrzés céljából.

A beszélő fajtájának meghatározása során a biztonsági kockázatot az intézet minden esetben, egyedileg elemzi. Ennek megfelelően az intézet vezetése nem ért egyet az előzetes letartóztatottak esetében általános biztonsági fülkés beszélő alkalmazására utaló megállapítással, mint ahogyan azzal sem, hogy a HSR és BSR körleten lévő fogvatartottak eleve ki lennének zárva az ún. családi beszélőből (elkülönített helyiségben, felügyelet mellett megtartott, egymással korlátozott mértékű érintkezést lehetővé tevő beszélő). A beszélő utáni személymóztást az intézet biztonsági érdekei indokolják, arra jogszerűen kerül sor, a bánásmód szabályainak betartásával. A látogató fogadás általában hétköznapokon történik, azonban havonta egy alkalommal szombati napon is biztosítja az Intézet a látogató fogadást. A személyzet a fogvatartottak időpontra vonatkozó kérésének lehetőség szerint igyekszik eleget tenni. Az intézet ezen kívül több szombati beszélőt nem tud biztosítani, a személyi állomány egyébként is rendkívül magas óraszámokban mutató leterheltsége, túlmunkája, túlszolgálati miatt, melynek felső mértéke jogszabály által meghatározott.

A látogató fogadása alkalmával az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt az általános gyakorlat szerint olyan módon érintkezhetnek a kapcsolattartóikkal, mint más fogvatartottak. A látogató fogadásával kapcsolatban az életfogytig tartó szabadságvesztésre ítélt körében egy kisebb létszámú csoport (a hosszúidős speciális rezsim, továbbá az egy- és kétszemélyes elhelyezést biztosító rezsim körletrészek) esetében szigorúbb a gyakorlat az általánosnál, az egyéni kockázatelemzés alapján. Utóbbi körben azonban szintén nem kizárt, hogy a látogatás alacsonyabb biztonsági előírások mellett történjen meg, pl. Gy. Zs. asztali beszélőn vett részt 2007. június 18-án.

Az ún. intim szoba (közvetlen ellenőrzés nélküli családi beszélő) elhelyezésének, megvalósításának feltételeit az intézet szakmai szempontból már korábban felmérte. Tekintettel arra, hogy a hatályos jogszabályok nem tartalmazzák a kapcsolattartás ilyen formáját, a kérdés részletes elemzése nem az Intézet hatásköre.

A megfigyelők a látogató fogadása után meztelenre vetkőztetéssel kapcsolatban a fent kifejtett kritikai megjegyzésre utalnak.

II. objektum

Látogató fogadására havonta egy alkalommal egy óra időtartamban van lehetőség. Havonta 2 általános és 1 tisztasági csomagot fogadhatnak a fogvatartottak. Családi beszélőre nevelői javaslat alapján kerülhet sor, melynek során lehetőség van fizikai kontaktusra. A családi beszélőt a nevelő elsősorban krízishelyzetben (családi és személyes problémák) lévő fogvatartott részére javasol. Élelmiszer átadására ezen beszélők során sincs lehetőség. A fogvatartott a jogi képviselőjét minden munkanapon fogadhatja. Kiétkezésre havonta 2 alkalommal van lehetőség. Külső kontrollként a bv. ügyész 2 hetente, a fiatalkorúakat felügyelő ügyész is rendszeresen látogatást tesz az intézetben. A külképviseletek éves szinten általában két alkalommal látogatják meg az intézetben fogvatartott állampolgárait.

Szabad levegőn tartózkodás

A szabad levegőn tartózkodás idejével kapcsolatban fogvatartotti panasz nem hangzott el.

Az intézetben négy sétaudvar található. A két „általános” sétaudvar közül a nagyobbikon kispályás labdarúgásra és kosárlabdázásra van lehetőség, továbbá húzódzkodni is lehet a rendelkezésre álló eszközökkel. Külön sétaudvara van a bsr-en elhelyezett fogvatartottaknak, ahol semmilyen felszerelés nem áll rendelkezésre.

A HSR körlet sétaudvara a tetőtér részen kis alapterületű, levegőtlen. Meleg időben odatűz a nap, a légmozgás nem megoldott, a megfigyelők látogatásakor is szinte elviselhetetlen volt a hőség. Ottlétünkör tájékoztattak bennünket, hogy a nyári hónapokban igyekeznek a sétát a kora reggeli órákra időzíteni a hőség elkerülése érdekében. A HSR részleg sétaudvarán egy lépcsőzőgép állt a fogvatartottak rendelkezésére, húzódzkodni is lehet. Fogvatartotti panasz arra vonatkozóan hangzott el, hogy nagy hőségben sem lehet a sétaudvaron az inget levenni.

Csomagküldés-fogadás

A fogvatartott havonta 2 db általános és 1 db ruházati-tisztasági csomagot fogadhat, ezen felül lehetőség van jutalomból soron kívüli csomag fogadására is. Író-tanszer csomagot havonta 1 db-t engedélyezhet a nevelő, egyéni kérés alapján. Az egyházi és karitatív szervezetektől, alapítványoktól érkező csomag darabszáma nem befolyásolja az engedélyezett csomagok darabszámát.

A csomag nem tartalmazhat élelmiszert, a látogató az élelmiszerre szánt pénzt befizeti, az összeget a fogvatartott az intézet büféjében levásárolhatja.

Élelmiszer küldésére van lehetőség az ún. általános, illetve a jutalom csomagban. Látogatás során csomag és élelmiszer nem adható át, ugyanakkor beszélő alkalmával a kapcsolattartók 10.000,- Ft készpénzt fizethetnek be, melyet a fogvatartott az intézeti boltban levásárolhat.

Telefonálás

A telefonálást a fogvatartottak a BV-Fon rendszerén keresztül bonyolíthatják le.

A telefonálások során a beszélgetés időtartama hetente legalább 7 perc, maximum 14 perc fogvatartottanként, ez idő alatt több engedélyezett kapcsolattartó hívható, azonban a hívások alkalmankénti időtartama a 7 percet nem haladhatja meg. Egy adott napon kétszer 7 perc beszélgetés engedélyezett, de az alkalmankénti hívások között legalább 1 órának kell eltelnie ahhoz, hogy a következő hívást a rendszer engedélyezze. A le nem beszélt idő nem halmozódik. Az ügyvédi telefonálás időtartama nem korlátozott. Egyedi engedéllyel az alkalmankénti időtartam meghosszabbítható átmenetileg, legfeljebb 15 perc időtartamig.

A fogvatartottaktól kapott tájékoztatás szerint azonban a telefonálás engedélyezett ideje „progresszíven” változik: a szigorúbb (pl. IV.) biztonsági csoportba soroltak számára pl. csak hetente egyszer 6 perc erejéig van lehetőség a telefon használatára, a pszicho-szociális részlegen pedig hetente 2 alkalommal 7 perc telefonálás lehetséges.

Több fogvatartott kevesellte a telefonálásra engedélyezett alkalmak gyakoriságát illetve az időtartamot, különösen azok, akik hetente egyszer telefonálhatnak 6 percig (és a megfigyelők benyomása szerint – tekintettel arra, hogy a legtöbb fogvatartott III. vagy IV. biztonsági csoportba sorolt – ők képezik a legnagyobb csoportot).

A II. objektumban telefonálásra a kapcsolattartók felé hetente 7 perc időtartamban van lehetőség, az ügyvédjüket viszont minden munkanapon, korlátlan időtartamban hívhatják.

A Parancsnok írásos válaszában a következőt fűzte hozzá a fentiekhez: A Bv.tvr. 36.§ (5) bekezdés e) pontja alapján az elítélt távbeszélő használatára a bv. intézet lehetőségei szerint jogosult, ez ellenőrizhető, az ellenőrzés lehetőségéről az elítéltet tájékoztatni kell. Az intézet a telefonálás lehetőségét törvényesen biztosítja, mely során – figyelemmel az intézet biztonsági érdekére – a védő kivételével a telefonbeszélgetést ellenőrzik. Az intézet a telefonbeszélgetés biztosításának gyakorlatán nem kíván változtatni. A telefon rendszere a telefonálási idő bővítését lehetővé tenné, azonban a személyi állomány egyéb munkaterhei miatt ez nem lehetséges. Az intézetben kiemelt arányban található kirívó tárgyi súlyú bűncselekmény miatt szabadságvesztés-büntetésüket töltő elítéltek, esetükben már a bűncselekmény jellege és az ítéleti idő nagysága biztonsági kockázati tényező, így a telefonbeszélgetés ellenőrzése különösen fontos.

Védővel való kapcsolattartás

A védő általi látogatások időtartama és gyakorisága nem korlátozott, azok munkanapokon, hivatali munkarend szerint vannak engedélyezve. Az ügyvédi telefonálás időtartama nem korlátozott. Egyedi engedéllyel az alkalmankénti időtartam meghosszabbítható átmenetileg (bv.ov., bv.ovh.).

Külső kontroll

Általános, intézettől független jelenség, hogy egyes konzulátusokkal a fogvatartottak a kapcsolatot nehézkesen tudják csak felvenni. Relatív rendszeres kapcsolattartásra az intézeti tájékoztatás szerint a román, a bulgár, valamint az ukrán külképviselet hajlandó.

VII. Művelődés, szórakozás, oktatás, sport

Sport

I. objektum

A konditerem hozzáférhető mind a dolgozó, mind a nem dolgozó fogvatartottak számára.

Csak a konditerem használati engedéllyel rendelkezők vehetik igénybe.

Konditerem használati engedélyt azon fogvatartottak kaphatnak, akik egészségügyi szempontból alkalmasak, nevelője illetve a vezető nevelő javasolja. Az engedély kiadását a bv. osztályvezető hagyja jóvá.

Szabadlevegőn tartózkodás ideje alatt a fogva tartottak futhatnak, illetve az ott lévő sporteszközöket (tolonc, nyújtó) használhatják. Sportfoglalkozáson nevelési csoportonként – meghatározott napirend szerint – vesznek részt.

Időjárás függvényében (tavasztól-őszig) szabadtéri sportbajnokságok zajlanak.

Külön kerül sor a HSR körleten mind a szabadlevegőn tartózkodás, mind a sportolási lehetőség biztosítására az ún. foglalkoztató szobában.

A fegyház körleten van csak konditerem, pedig a börtön fokozatú fogvatartottak is igénybe vennék.

A konditerem egy kb. 4 X 4 m alapterületű helyiség, igen leromlott, már-már elfogadhatatlan állapotban, a személyzet elmondása szerint felújítására forrás hiányában nincs kilátás. A felszerelése két fekvenyomó padból, húzódkodóból-tolódkodóból, egy rollnis súlyemelőgépből, 1 bicepszpadból és számos mennyiségű súlyból áll.

Szabadidő

I. objektum

Hetente a kulturális eseményekről program készül (időpont, program, résztvevők és helyszín lebontásban), mely kiosztásra kerül a napi rendet lebonyolító személyi állomány és a közép és felső szintű vezetés részére.

Az intézetben szakkörök működnek (I. obj.)

- színjátszó (külső vezető, heti 1 alk.)
- zenekar (heti 1-2 alk.)
- activity foglalkozás
- kreatív foglalkozások (kézműves, PC-sarok, kardio, film-klub, ünnepekhez kapcsolódó foglalkozások, ajándéktárgy készítés, képeslap készítés, stb)
- ingyenes nyelvi szakkörök (német, latin, külföldieknek magyar nyelv)
- önköltséges nyelvi tanfolyamok (német)
- sakk
- informatikai szakkör (heti 1 alk.)
- olvasóköri műhely (külső vezető)
- tanulószoba biztosítása
- sajtószakkör (Bozó Bea sajtóreferens vezetésével)
- egyéni zenegyakorlási lehetőség (saját hangszer)

Letéti vagy kiétkezési pénz terhére a Szegedi Fegyház és Börtön I. és II. objektumában lévő fogvatartottak bármilyen Délhír Kft. által forgalmazott újságot rendelhetnek (szerződés alapján).

Rendezvények:

- vetélkedők (szellemi, ügyességi, ünnephez kapcsolódó, kvíz, kimittud, szavalóverseny) külsős szakemberek meghívásával
- sport (ping-pong, foci, darts, sakk, kosárlabda, röplabda, tízpróba, erőversenyek, szkander, tréfás sportvetélkedő)
- bajnokság (foci, lábtengő)
- közéleti személyek meghívása, beszélgetés (Manta Búvárklub, Pick Szeged kézilabda csapata, Szeged Bezon vízilabda csapata, Perjési Hilda színésznő, Szirtesi Ádám roma orvos, Boda Magdolna költőnő)
- író-olvasó találkozó
- Dankó Pista Nyári Kulturális Fesztivál (évente megrendezésre kerül)
- Életvezetési tanácsadás (Virágh Szabolcs zen tanító)
- Főzőverseny (aug. 20)
- Fogvatartotti fotózás lebonyolítása (évente 2x)
- Koncertek (Fun10, John Deere, Bódi Guszti, Túri Lúci)
- Előadások (drogprevenció, rocktörténet, cigánykultúra)
- Kiállítások (zárkaművészeti, Apró Andrea, Schmidt Andrea fotóművészek kiállításai)
- Színjátszó szakkör előadásai
- Magyar Irodalmi Kreatív Kör előadása
- Csongrád Megyei Munkaügyi Központ által biztosított általános tájékoztatás az átmeneti csoportos fogvatartottak számára – rendszeres időközönként megtartva
- Könyvtári rendezvények (Nagy Könyv projektben okleveles helyezést értünk el, 100.000 Ft értékű könyvajándékot nyert a könyvtár. Pályázatokon vesz részt a könyvtár. Romano Kher, A könyvtári szakmai kollégium meghívásos pályázata)
- Az intézetben stúdió, rádió, zárláncú hálózaton videó és audió csatorna működik.

Az intézet saját lapja, a Csillagtükör a fogvatartottak és a személyi állomány közreműködésével jelenik meg.

Könyvtár

A könyvtár a helyi szintű szabályozásnak megfelelően működik az intézet kultúrkörletén. A megfigyelők az I. objektum könyvtárát tekintették meg.

A megfigyelők tapasztalatai szerint a könyvtárban csak több éves jogszabályok állnak rendelkezésre. A legfrissebb Ptk. például 2000. március 1-jei, a Btk. 2003. március 1-jei, a Be. 2003. július 1-jei, a Bv.tvr. pedig 2003. január 1-jei. Az intézet tájékoztatása szerint a hatályos joganyagot már megrendelték.

A rendelkezésre álló kötetek nagy része régi, rendszerváltás előtti állomány, melyet az Intézet forráshiány miatt pályázatokból, magánadományok útján igyekszik frissíteni.

A látogatás óta a hatályos jogszabályok beszerzése megtörtént, azonban a folyamatosan változó jogszabályok beszerzése terhet jelent a rossz pénzügyi helyzetben lévő Intézetnek, azt folyamatosan nem tudja biztosítani. A hatályos jogszabályváltozások régi jogszabállyal együtt ugyanakkor nehezen kezelhetők, azok elvesznek, vagy a fogvatartottak nem helyezik vissza a megfelelő helyre. Emiatt az ilyen megoldás általában nehézkes. A fogvatartottak eseti kérelmére az intézet a kívánt jogszabály beszerzésére intézkedik.

Oktatás

- A fogvatartottak az alábbi oktatásokban vehetnek részt:
 - o általános iskola (2-4., 5-6., 7-8.)
 - o szakiskola (9. osztály)
 - o gimnázium (11. osztály)
 - o főiskola (2.éves könyvtár, informatika, SZTE)
 - o egyetem (SZTE, informatika specializáció)
 - o tanfolyamok (Szent Pál Akadémiára előkészítő tanfolyam, informatika, varró, asztalos, sportoktatói, kerámia tárgykészítő, kosárfonó, szobafestő-mázoló, kőműves, targoncavezető)
 - o távoktatás, ELO (szoc. munkás ált. manager, nyelvtanfolyamok)
 - o magán tanulók részére nyelvvizsga lehetőség biztosítása

A látogatáskor az intézet által adott adatok szerint 174 fő részesült oktatásban, négyen felsőoktatás keretein belül.

Egyéni panaszok

1. M. Cs. (HSR)

- megakadályozta az intézet, hogy felsőfokú nyelvvizsgát tegyen
- kevesli a telefonálást
- azért vonták meg tőle az asztali beszélőjét, mert 14 éves gyereke elsírta magát
- fekete ruhás „kommandósok” valamilyen belső információ alapján 10 nappal az után, hogy parancsnoki meghallgatást kért a beszélő elvétele miatt, elrángatták a zárkából, összeverték, panaszt nem tett (különleges rendőri egységnél szolgált, kibírta)
- eredeti zárkájába szeretne visszakerülni, egyéni elhelyezése már nyomasztja, január óta ígérik
- 15 nap magánelzárást kapott egy állítólag a zárkájába került fémtárgy miatt, ami alkalmas a bilincs kinyitására – ilyet ő nem vitt be, egyébként kiképzése miatt egy műanyagdarabbal is ki tudná nyitni a zárat, ha nagyon akarná, elmondása szerint

Az intézetparancsnok tájékoztatása szerint M. Cs. angol nyelvtanulás céljából egyik elítélt társával szeretett volna közös zárkába költözni szóban közölt kérelmében, melyet az intézet nem engedélyezett, tekintettel arra, hogy az intézeti hatáskör, nyelvvizsgával kapcsolatos kérelmet az elítélt nem terjesztett elő. A telefonálás lehetőségét az intézet biztosítja, amelynek a személyi állomány munkaterhei szabnak keretet. Az elítélt asztali beszélője során 14 éves gyereke a személyi állományra sértő, provokatív kijelentést tett, azonban az asztali beszélő megvonása a fogvatartott büntetés-végrehajtáshoz való viszonya, az esetleges esemény elkövetését ki nem záró nyilatkozatai indokolták. A korábban rendőrségi akciócsoportban szolgálatot teljesítő, majd

testőr iskolában oktató elítélt másik zárkába való költöztetését az intézet biztonsági érdekei indokolták. Az elítélt az állítólagos bántalmazást követően panaszt nem tett, erre csak később került sor, mellyel kapcsolatban az Intézet az állampolgári jogok országgyűlési biztosa felé adott tájékoztatást, valamint a katonai ügyészséget is tájékoztatta. Az intézet és a más szervek hatáskörében lefolytatott vizsgálatok büncselekmény vagy fegyelemsértés megalapozott gyanúját nem állapították meg. Az elítélt tiltott tárgy tartása miatt magánelzárás fenyítésben részesült, az elítélt felelősségét a fegyelmi határozat ellen előterjesztett panasz alapján a bv. bíró szintén megállapította, ugyanakkor az Intézet által kiszabott 15 nap magánelzárás fenyítést 10 napra enyhítette.

2. K. I.

- 2007 márciustól fogház: 2 fogházas zárka van a körleten ott lehet csak „szabadon” mozogni
- átszállítási kérelmét elutasítják, nem volt otthon régóta, kedvezmények kevesebbek, mint az átmeneti csoportban, pedig édesanyja is beteg (vecsesiek)
- nagyjából egy éve dolgozik-kap fizetést tanulóként
- munkából az intézet kérésére nem váltják le

A fogház fokozatú szabadságvesztés büntetését töltő K. I. esetében az Intézet területén történő szabad mozgás nem biztosítható, mert az intézet egyéb részein a börtön és fegyház fokozatra irányadó szabályok miatt a szabad mozgás nem lehetséges. Az elítélt az Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézetbe 2007. június 11-én véglegesen átszállításra került. Az elítélt tanulóberben nem dolgozott, hanem havi alapmunkáberben részesült, ugyanez igaz K. M. (4.) és T. L. (5.) elítéltek esetében is.

3. K. Gy.

- Fokozatváltást kért, amit azért nem kapott meg, mert bár addig (is) kifogástalanul végezte a munkáját, de „nem példamutató” magatartása miatt ezt másodfokon nem kapta meg
- Átszállítást kért, Békés megyében a családja, (ítélete indokolhatja ezt) 5 gyerekkel

K. Gy. fokozatváltás iránti kérelmét – mely a bv. intézetben adható legnagyobb elismerés a fogvatartottak számára - a bíróság elutasította. Az elítélt tájékoztatásban részesült arról, hogy a Békés Megyei Bv. Intézet nincs kijelölve jogerős elítéltek fogvatartásának helyszíneként.

4. K. M.

- 2007 áprilisa óta fogházas, 12-en vannak a zárkában
- sport hetente egyszer lehet, könyvtárba hétfőn jutna el, de munkája miatt ez gyakorlatilag nem lehetséges, akkor eszik ugyanis
- 1-es biztonsági csoportban van, ennek ellenére az intézeten belül is mindenhová felügyelettel megy
- nincs külön szállítózárka itt, mindenki hozzájuk kerül, nem tud pihenni rendszeren
- egyébként a körlet kicsi, nem alkalmas a fokozatának megfelelő mozgásra

A fogház fokozatban szabadságvesztés büntetését töltő K. M., T. L. esetében az Intézet hat fős zárkában öt fős elhelyezést tud biztosítani. Az intézeti könyvtár hetirend szerint 14.30-tól 17.00 időszakban van, míg a vacsora fogyasztása 17.20-17.50 időszakban biztosított. Amennyiben az elítélt délutáni műszakban dolgozik, a könyvtár délelőtti időszakban is igénybe vehető.

5. T. L.

- K-hoz és K-hoz hasonló helyzetben és panaszokkal

6. Sz. K. (EP 8423)

- többször elutasították átszállítási kérelmét, Váltóház drogprevenációs részlegébe való áthelyezése indokolná, családi körülményei szintén indokolják

Sz. K. átszállítási kérelmét a BVOP több esetben elutasította. A drogprevenációs körleten való elhelyezést a családi körülmény nem indokolja, erre a korábbi életvitelben folytatott kábítószer fogyasztás vagy függőség lehet megalapozott indok.

7. K. J.

- a mosoda felett van elhelyezve, s ez azzal jár, hogy az éjjel-nappal működő üzem miatt levegőzés a zárkában rossz, fülledt, nyáron rendkívül meleg van
- két átszállítási kérelmét utasították el, családi beszélőt nem kap – a kapcsolattartás rendkívül drága
- zsákkal a fején, meztelenül vitték el fegyelmi elkülönítésbe, az eljárást megszüntették, mert alaptalan volt a bejelentés

K. J. elítélt 2005. május 17. óta nem a mosoda feletti zárkában lakik, jelenleg olyan zárkában van, ami a konyha felett van és nem a mosoda felett. A más bv. intézetbe történő átszállításban való döntés a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának hatásköre. Az elítélt családi beszélő tartását kérheti, illetve a személyzet tesz erre javaslatot, azonban ez a könnyített látogatási forma nem járandóság. Az elítélt azon állítása, mely szerint zsákkal a fején, meztelenül vitték el fegyelmi elkülönítésbe, valótlán. Az elítélt 2006. szeptember 12-18. között volt fegyelmi elkülönítésben. A panaszban konkrét tényeket és körülményeket, esetleges tanúkat nem jelölt meg. Az elítélt állításától eltérően a fegyelmi eljárás megszüntetésére nem fegyelmi cselekmény hiányában került sor, hanem azért, mert annak elkövetése nem volt megállapítható.

8. I. J.

- átszállítást szeretne Veszprém megyébe a 4 gyerek (1 beteg) és anyagi nehézségek miatt
-

I. J. Veszprém Megyébe történő átszállításának engedélyezése a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának hatásköre, a kért intézetben előzetes letartóztatottakat tartanak fogva. A fogvatartott a nyilvántartás szerint nem terjesztett elő átszállítási kérelmet.

9. K. A.

- átszállítást szeretne Sopronkőhidára

K. A. Sopronkőhidai Fegyház és Börtönbe történő átszállításának engedélyezése a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának hatásköre, az Intézet az átszállítási kérelem ügyében a hatáskörébe tartozó intézkedéseket megtette.

10. B. I.

- depo injekciót kap skizofrénia miatt 5 éve, nagyjából havonta az IMEI-ben, fogyott emiatt 3-5 kg-ot, legyengült, meg van zavarodva tőle (egy ideig Merelint is kapott)
- „H.” nővér nem adott neki nyugtatót, fájdalomcsillapítót, ehelyett a biztonsági tiszttel fenyegette
- P. Z. személyeskedik vele, indokolatlanul borotváltatja
- 2-3 hónapja nevelői meghallgatásra kérelmi lapot adott ki, azóta nem vitték ki

B. I. esetében az intézet a szakorvosi javaslatnak megfelelően biztosítja az elítélt ellátását, illetve az orvosok a szakorvosi ellátás iránt intézkednek. Az egészségügyi személyzet az indokolt gyógyszerrel a beteget ellátja, a bánásmód szabályait megtartja. Az elítélttel a nevelő rendszeresen foglalkozik, 2007-ben eddig 34 (csoportos és egyéni) foglalkozáson vett részt. A személyzet a bv. szabályokat a fogvatartottakkal következetesen betartatja.

11. J. Gy.

- Tiszavasvári, ezért Sopronkőhidára szeretne átszállítást, családja rendkívül szegény

J. Gy. Sopronkőhidai Fegyház és Börtönbe történő átszállításának engedélyezése a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának hatásköre. A tiszavasvári állandó lakos fogvatartott átszállítása a Tiszalöki Bv. Intézet betelepítésével kapcsolatos feladatok elvégzése érdekében folyamatban van, az átszállítás lehetősége vizsgálat alatt áll.

12. M. B. szír

- alapügyével van problémája, ügyvédje van egyébként átszállítási kérelmet adott be

M. B. büntetőeljárás jogainak gyakorlását az Intézet biztosította. Az elítélt átszállítása 2007. május 21-én megtörtént a Budapesti Fegyház és Börtönbe.

13. S. J.

- átszállítási kérelmet adott be haragosai miatt, nem akar gondot

S. J. átszállítási kérelmével kapcsolatban az intézet a hatáskörébe tartozó feladatoknak eleget tett, átszállításának engedélyezése a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának hatásköre, az Intézet az elítélt átszállítására vonatkozólag a szükséges intézkedést megtette (lásd egyéni panaszok 20. pontja).

14. K. A. S (bolgár)

- Nem tudja pontosan, hogy miért van bent, külképviselet még nem jött 1 hónapja

K. A. S. fogvatartottat a Siklói Városi Bíróság 1 év 7 hó börtön, a Szegedi Városi Bíróság 1 év 6 hó börtön, illetve a Makói Városi Bíróság 1 év 6 hó börtön szabadságvesztés büntetéssel marasztalta. A fogvatartott befogadásakor nyilatkozott arról, hogy a külképviselet értesítését kéri, melynek az Intézet eleget tett. Hivatalos levelet a fogvatartott nem adott ki a követség részére, és telefonos kapcsolattartással sem próbálkozott.

15. M. I.

- leszázalékolt, felülvizsgálata időszerű, kényszergyógykezelt
- ügyészségről kapott egy iratot, amit nem látott, szóban tájékoztatták, de elfelejtette

A csökkent munkavégző képességű M. I. fogvatartott esetében a munkaképesség csökkenés orvosszakértői felülvizsgálata 2007. május 10-én megtörtént. Ennek eredményéről a fogvatartott részéről tájékoztatásban, annak eredményéről az Intézet nem kap értesítést.

16. F. L.

- I. sz objektumban a főhadnagy megakadályozza a kapcsolattartást, amiért szólt, ezért valamilyen eljárást indítottak, amit egyáltalán nem akart, csak a kapcsolattartást, különösen azért, mert az élettárs tudja csak az édesanyát szállítani

Az előzetes letartóztatásban lévő F. L. az unokatestvérként regisztrált hölgygel élettársként kívánt kapcsolatot tartani, ugyanakkor más személy nyilvántartott jegyeseként volt rögzítve. Tekintettel arra, hogy a jegyes mellett élettárs léte életszerűtlen, az intézet a kapcsolattartást nem engedélyezte, és a rendelkezési jogkör gyakorlóját tájékoztatta. A rendelkezési jogkör gyakorlója saját részről nem emelt kifogást az élettársként megjelölt személlyel, és a kapcsolattartás engedélyezését az intézet hatáskörében hagyta. A fogvatartott esetében a kapcsolattartást a panasz szerinti élettárral engedélyezte, míg a korábbi jegyes barátnőként került engedélyezésre.

17. K. L.

- 10 hónapja van a BSR-en, másodsorra ellenőrizték és hosszabbították meg
- volt ellene folyamatban eljárás, utóbb ezért tartották BSR-en, azonban az megszűnt és erről az intézet még a meghallgatásig nem kapott felvilágosítást
- korábban bántalmazások miatt családja feljelentést tett, amit ő nem is akart kifejezetten, bár nem is tiltakozott ellene, ezek az eljárások már megszűntek,
- egy hete bilincsben sétál egyedül, korábban 3 fős séta volt, nem érti az okát pontosan, 3-as biztonsági csoportban van
- tanul, két dicsérete van felterjesztve, szeretne a BSR-ről elkerülni, nincs folyamatban ellene semmilyen ügy tudomása szerint

K. L. elítélt a Csillag körlet II. emeleten lévő egy- illetve kétszemélyes elhelyezést biztosító speciális rezsimú körletrészen van elhelyezve 2006. óta, az intézet biztonságával huzamos időn át megvalósított szembehelyezkedő magatartása miatt. Esetében speciális rendelkezésként a szabadlevegőn tartózkodást egyedül kell biztosítani. A büntetés-végrehajtási szervezetről szóló 1995.

évi CVII. törvény 30.§ (3) bekezdése alapján nem hozható a fogvatartott tudomására a fogvatartás biztonságát érintő azon adat, mely olyan intézkedéssel kapcsolatban keletkezett, melyet a fogvatartott a törvényi rendelkezés következtében eltérni köteles. A fogvatartott szabadulásakor a szolgálati vagy államtitok kivételével – kérésére – ezeket az adatokat megismerheti. A fogvatartott panaszügyében a Szegedi Katonai Ügyészség ismeretlen tettes ellen, bántalmazás hivatalos eljárásban vétsége elkövetésének megalapozott gyanúja miatt folytatott nyomozást, melyet a 2007. február 14. napján kelt határozattal a nyomozóhatóság megszüntetett, mert a bűncselekmény elkövetését a sértett és a hozzátartozói állításon kívül más nem támasztotta alá. Ezek alapján bűncselekmény elkövetése nem volt megállapítható.

19. I. A. (macedón állampolgár)

- 2006. június 12. napján lett jogerős a határozat arról, hogy hazájában hajtják végre a büntetését, ennek ellenére azóta az intézetben van, családját nem látta

I. A. Budapesti Fegyház és Börtönbe történő átszállításának engedélyezése a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának hatásköre. Az elítélt esetében a büntetés-végrehajtás átadásával kapcsolatos eljárás folyamatban van, ezzel kapcsolatban az Intézet a feladatkörébe tartozó intézkedéseket megtette.

20. S. J.

- Budapesti fegyházba kérné az áthelyezését, az ezzel kapcsolatos kérelmét beadta a megfigyelők látogatásakor még nem kapott rá választ.

S. J. Budapesti, vagy a Márianosztrai Fegyház és Börtönbe történő átszállításának engedélyezése a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának hatásköre, amely a kérelemnek a 2007. május 16-án kelt döntésében nem adott helyt. Az elítélt átszállításával kapcsolatos újabb eljárás van folyamatban.

21. H. S.

- Három kiskorú gyermek édesapja. Kérte áthelyezését Sátoraljaújhelyre, de kérelmét már kétszer elutasították.

H. S. Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtönbe történő átszállításának engedélyezése a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának hatásköre, az elítélt 2007. május 22-én véglegesen átszállításra került a Budapesti Fegyház és Börtönbe.

22. F. P.

- Szlovák állampolgár. Panaszolta, hogy a családja által küldött szlovák korona beváltása legutóbb két hónapot vett igénybe. Amennyiben forintot küldenek, akkor is három hétig tart, míg megjelenik a kártyáján.

F. P. szlovák korona beváltására kérelmet nem terjesztett elő, a szlovák Korona (fém pénz) az értéketéjében található. Az Intézet tudomása szerint külföldi fémpénzt nem lehet még bankban sem beváltani.

23. K. A. (cseh állampolgár)

- A cseh konzulátussal szeretné felvenni a kapcsolatot, de ez még nem sikerült neki.

K. A. cseh konzulátussal történő kapcsolatfelvétel érdekében az Intézet a szükséges feltételeket biztosítja.

25. I. M.

- Többször kérelmezte átszállítását, sikertelenül. Kis zárkába szeretne kerülni, lehetőleg egyszemélyes elhelyezést kér.

L. J. balesetet követő, késői, harmadnapra történő orvosi ellátásra vonatkozó panasz nem megalapozott. Az intézet mindkét objektumában folyamatos ápolói ügyelet van, az orvos sürgős

esetben bármikor, különös ellátást nem igénylő esetben hivatali időben az ellátást biztosítja, illetve szakorvosi ellátás iránt intézkedik.

26. M. Sz.

- A műanyag edényben tált étel alkalmatlan az étkezésre.

M. Sz. F. panaszával kapcsolatban elmondható, hogy az étkezés rendszere megfelel a HACCP szigorú előírásainak, melyet szakhatóság is ellenőriz. A fogvatartott a látogatásról készített feljegyzés alapján konkrét panaszt nem terjesztett elő.

27. B. P.

-Ha csomagot kap és annak súlya túllépi a 8 kg-ot, akkor úgy küldik vissza a feladónak, hogy még csak nem is értesítették róla.

28. F. A.

- A túlsúlyos csomagot úgy küldik vissza a rokonságnak, hogy azt neki nem jelzik
- Szétszedik a csomagokat és még azt is megrongálják ellenőrzésképp, ami teljesen átlátszó (pl. tusfürdő, golyós dezodor), melynek következtében nehézkessé válik a használata.

B. P. és F. A. túlsúlyos csomag visszaküldésével kapcsolatban elmondható, hogy az Intézet a fogvatartott útján tájékoztatja a kapcsolattartókat a csomagküldés rendjéről, és a csomaggal kapcsolatos követelményekről. Amennyiben a csomag a feltételeknek nem felel meg, azt az Intézet visszaküldi. A csomag visszafordításáról az Intézet automatikusan nem köteles tájékoztatást adni, azonban amennyiben a fogvatartott ezt kéri, a visszafordítás okáról tájékoztatják. A csomagban küldött cikkek több esetben tartalmaztak tiltott tárgyat, így az alapos vizsgálat nem kerülhető el. Ennek során a személyzet a szükséges mértékben ellenőrzi azok tartalmát, azonban a fogvatartottak számára kárt nem okoz. F. A. esetében nem engedélyezett személytől érkezett csomag, amely nem adható át.

29. F. E.

- Gyengének tartja a szívgyógyszerét, a fejfájására nem minden esetben kap gyógyszert.

F. E. egészségügyi panaszra az orvosok előtt ismert, a szükséges gyógyszert megkapja.

30. C. D.

- Panaszolta, hogy a befogadó zárkában nincs televízió, pedig neki van egy, ami nem teletextes, de azt nem engedték behozni.

- Hiányolja a meleg vizet a zárkában.

C. D. televízióval kapcsolatos problémája megoldódott, a befogadó zárkából elhelyezésre került.

Az Intézetben tapasztalt problémák rövid összefoglalása, lehetséges megoldások, jogszabály módosítás szükségessége

1. Fogház fokozat

A megfigyelők álláspontja szerint az intézetben nincsenek megfelelő fizikai és személyi körülmények a fogvatartottak fogház fokozatú elhelyezéséhez. A büntetési fokozatok kialakításának céljával nyilvánvalóan ellentétes, a különböző végrehajtási fokozatok értelmüket veszítik, ha nincs lényeges, a fogvatartottak számára is észlelhető különbség a végrehajtási fokozatok között. A fizikai körülményeken túlmenően a fogvatartottak arról számoltak be, hogy az egyéb körülményekben, szabályokban sem érvényesül az enyhébb fokozat azon kívül, hogy többségükben külső munkahelyen végeznek munkát. Különösen azt sérelmezték, hogy az átmeneti csoporthoz képest is hátrányt szenvednek az eltávovások, kimaradások tekintetében. A Bv tvr. előírása szerint fogházban az elítélt a büntetés-végrehajtási intézet területén szabadon járhat. Ez a Szegedi Fegyház és Börtönben nem megoldott, a fogvatartottak a fogházkörlet két zárkája között mozoghatnak szabadon. Az egyéni panaszok között elhangzott, hogy a fogházkörleten helyezik el a szállításban lévő fogvatartottakat tekintet nélkül a végrehajtási fokozatra, amely ellentétes a 6/1996 IM rendelettel, mely szerint az elhelyezés során a különböző végrehajtási fokozatba tartozókat el kell különíteni egymástól.

Javaslat: a megfigyelők álláspontja szerint elengedhetetlen megoldást találni a jogszabályoknak megfelelő körülmények biztosítására, s amennyiben erre nincs jelenleg lehetőség, úgy a fogház fokozat végrehajtását más intézetben kell megoldani.

Ugyanígy szükséges a börtön fokozatúak számára is a körleten való szabad mozgás minden időben való biztosítása.

A Büntetések és intézkedések végrehajtásáról szóló 1979. évi 11. tvr (Bv.tvr.) 24.§ alapján a szabadságvesztést lehetőleg az elítélt lakóhelyéhez legközelebbi bv. intézetben kell végrehajtani. A Bvsz. 31.§ (1) bekezdése alapján a szabadságvesztés végrehajtására a jogszabályokban foglalt feltételeknek megfelelő intézetet az Országos Parancsnokság illetékes szervezeti egységének vezetője jelöli ki. A (2) bekezdés szerint az elítéltet az (1) bekezdés rendelkezésétől eltérő intézetbe – a kijelölésre jogosult engedélye alapján – akkor szállítható, ha a) a kijelölt intézetben nincs férőhely, b) a más intézetben való elhelyezés biztonsági okból indokolt, c) az elítélt más intézetben való elhelyezését kérte, d) megfelelő foglalkoztatására csak más intézetben van lehetőség, e) jogszabály így rendelkezik. A 31.§ (3) bekezdés szerint az elítélt a (2) bekezdés szerinti intézetbe csak akkor szállítható, ha ott a szabadságvesztés végrehajtási fokozatára, illetve az elítéltek elkülönítésére vonatkozó jogszabályi rendelkezések végrehajtása biztosított.

Az Intézet a fogház fokozatúak esetében nem tudja biztosítani azt, hogy az intézet területén szabadon mozogjanak, azonban a szabad mozgás biztosított a fogház, illetve börtön körleteken. (Tervezet 7. oldal). A fogvatartottak visszatartását a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága engedélyezte. A térelvlasztó rács kijebb helyezésének lehetőségét a nagyobb mozgástér biztosítása érdekében az Intézet megvizsgálja. A fogvatartottak Intézetben történő elhelyezésére munkáltatásuk miatt került sor, amelyből származó jövedelmük elősegíti a társadalomba történő visszailleszkedésüket a szabadulás után. A fogház fokozatú fogvatartottak jelentős része külső munkahelyen dolgozik, keresetük meghaladja a nem külső munkahelyeken foglalkoztatott fogvatartottakét.

Jelen esetben a jogszabály által tett megengedő rendelkezés szemben áll egy kötelező rendelkezéssel, erre való tekintettel az Intézet az elítéltek más bv. intézetbe történő átszállításának lehetőségét megvizsgálja. Figyelmet érdemel azonban, hogy az elítélt családja számára adott esetben egy távolabbi bv. intézet kijelölése nagyobb – anyagi - hátrányt okozhat, mint az elítélt számára az, hogy az intézet területén nem mozoghat szabadon, arra is tekintettel, hogy a fogház fokozat esetén rövid tartamú ítéletet tölt az elítélt.

2. Látogatások, illetve telefonálás

A Bv tvr. szerint a szabadságvesztés végrehajtásának célja az, hogy elősegítse a szabadulás után a társadalomba történő beilleszkedését és az elítélt tartózkodjék újabb bűncselekmények elkövetésétől. Ennek hangsúlyos része a családdal való megfelelő kapcsolattartás. A beszélő főszabályként asztal mellett, ülve történik, a helyiség megfelel a biztonsági, illetve büntetés-végrehajtási elvárásoknak. Az asztal közepén kb. 10 cm magas fal választja el a fogvatartottat a látogatótól, tilos a látogató bármiféle megérintése. Az összes fogvatartott, akivel a megfigyelők beszéltek, nehezményezte ezt a gyakorlatot. Különösen a hosszabb tartamú szabadságvesztés végrehajtása esetén rendkívül problematikus, hogy az ilyen megszorítást a fogvatartottak a családi kapcsolatok további lazulásaként élik meg. Ez nem szolgálhatja a büntetés-végrehajtás érdekeit sem. A fogvatartottak viselkedésében bekövetkezett lehetséges változáson túlmenően hangsúlyoznánk azt, hogy a társadalomba való visszaailleszkedés elsődleges terepe a család, ezért különösen fontos a családdal való kapcsolattartás.

Az intézet vezetése a beszélő ezen formáját biztonsági megfontolások miatt tartja indokoltnak ugyanis tájékoztatásuk szerint többször előfordult már, hogy a kapcsolattartók beszélő alkalmával a fogvatartottaknak tiltott tárgyat adtak át az üdvözlés során. A megfigyelők álláspontja szerint is nyilvánvalóan az intézet biztonságának szem előtt tartása kiemelt fontosságú érdek, de indokolt és arányos korlátozások megfelelőek..

Felügyelet mellett (a beszélő helyiség bekamerázása, illetve különösen az egyébként sem feltétlenül indokolt rendszerességű, generál preventív jellegű vetkőztetéses motozás a beszélő után, stb.) a hozzátartozók megérintése nem sérti az intézet biztonságát.

Természetesen a fent kifejtettek a beszélő főszabály szerinti lebonyolítására vonatkoznak, azon fogvatartottakra értelemszerűen nem, akik azt arra használták fel, hogy tiltott tárgyat bejuttassanak az intézetbe.

Az asztali beszélő gyakorlatának enyhítése mellett szól az is, hogy meghatározott fogvatartotti csoportok esetében nincs lehetőség asztali beszélőre.

A kivételek közé sorolhatók az egyedi kijelölés alapján a IV-es biztonsági csoportba soroltak, azok, akik tényleges életfogytig tartó szabadságvesztésüket töltik, általában a HSR, BSR körleteken elhelyezett fogvatartottak, továbbá egyedi kijelöléssel a fogvatartást, az intézet rendjét, biztonságát sértő, veszélyeztető magatartás tanúsító fogvatartottak, ön- és közveszélyes magatartást tanúsító fogvatartottak.

Nem véletlen tehát, hogy a parancsnoki tájékoztatás szerint a parancsnoki meghallgatások több, mint felén a beszélővel kapcsolatos panasz hangzik el.

Javaslat: csak indokolt esetben, konkrét gyanú alapján szükséges a főszabály szerint lebonyolított hozzátartozói beszélő során a családdal történő fizikai kontaktus megvonása.

Szükséges lenne megfontolni a hétvégi beszélő esetleges bevezetését is.

Ha az infrastruktúra lehetővé teszi, érdemes lenne megfontolni az engedélyezett heti telefonálási idő gyakoriságának, illetve hosszának növelését.

3. Bántalmazás

2006 során egy alkalommal indult eljárás bántalmazás hivatalos eljárásban miatt, amely elmarasztalással végződött. 2007-ben is indult eljárás.

Természetesen a megfigyelők csak konkrét ügyekben és panaszokkal tudnak foglalkozni, mindazonáltal az Intézetben lefolytatott – részben a munkáltatás helyén és a zárakban, tehát kérelmi lap nélkül is – nagy számú meghallgatás során rendkívül sok esetben (legalábbis a regisztrált eljárásokat nagyságrendekkel meghaladó számban, 1-2 heti rendszerességgel) számoltak be a fogvatartottak az őket ért megalázó bánásmódról és bántalmazásokról. A panaszokat ugyan nem vállalták névvel, mégis azok száma, konzisztenciája – vagyis az, hogy a fogvatartottak egymástól függetlenül a bántalmazások és visszaélések fajtáiról, módjairól ismétlődően gyakorlatilag ugyanolyan formában számoltak be (szájba-köpés, kutyának jelentés, zárakból kiemelés, nem ritkán kikötözéses bántalmazás a fogdán stb.) – mindenképpen a jelenség indikációjának szükségességét támasztja alá.

Némiképp rendhagyó módon ugyan, de már csak azért is szükséges kiemelten jelezni a bántalmazásokra vonatkozó problémakört, mert a megfigyelők tapasztalatai alapján az ilyen jellegű, bár a vélt, vagy valós retorziók miatt anonim – de hangsúlyozottan koherens – panaszok a Szegedi Fegyház és Börtönben más intézetekhez képes is magas számban hangzottak el.

Nyilvánvaló, hogy ezen állapotok részben a fogvatartotti állomány speciális karakteréből is fakadnak (lásd HSR, BSR rezsimek), ez azonban természetesen sohasem lehet elfogadható indok a visszaélésekre.

Javaslat: ilyen formán természetesen csak általános jelleggel javasolhatjuk a személyi állomány szigorúbb ellenőrzését, megfelelőbb felkészítését az óhatatlanul előforduló, kényszerintézkedést igénylő helyzetek kezelésére, továbbá célszerű a fogvatartottakban tudatosítani azt, hogy bántalmazás, vagy megalázó bánásmód esetén ezt haladéktalanul jelezzék. Kívánatos az intézetben növelni e vonatkozásban is a transzparencia szintjét, például minél több civil szervezet bevonásával.

A megalázó bánásmód és a bántalmazások vonatkozásában tett, konkrétumokat nélkülöző, vizsgálatra és a tényállás esetleges megállapítására is alkalmatlan észrevételt az intézet visszautasítja. Az intézetben magas számban töltik büntetésüket olyan fogvatartottak, akik az élet és testi épség ellen irányuló bűncselekményt követtek el, és megoldási kultúrájában az erőszaknak van általános szerepe.

Az egyes fogvatartottak meghallgatása alapján rögzített álláspont olyan vélemény, amely az Intézet más területén és a büntetés-végrehajtásban dolgozókra egyaránt sérelmes. A fogvatartottak kijelentései olyan tartalmat hordoznak, melyek szerint a HSR körleten és azon kívül az elítéltekkel szemben nem tartanak be a bánásmód szabályait. Az intézet vezetése a büntetés-végrehajtási szaktevékenységeket, a körletek életét, a fogvatartottak hangulatát rendszeresen figyelemmel kíséri, illetve rendszeresen végez helyszíni ellenőrzéseket.

A bánásmód törvényességét az ügyész rendszeresen (kb. kéthetente) ellenőrzi, ügyészi meghallgatások, valamint az előzetes letartóztatás és az elzárás végrehajtás foganatosítása vizsgálata keretében, ezen felül eseti témavizsgálatra is sor kerül. A vizsgálatok során a Helsinki Bizottság bánásmódot illető észrevételét alátámasztó megállapítást az ügyész nem tett.

Az Intézet személyi állománya a bánásmód szabályait megtartja. Amennyiben ezzel kapcsolatban bűncselekmény vagy fegyelmi cselekmény megalapozott gyanúját észlelik, az Intézet a szükséges intézkedést megteszi. A fogvatartottak tisztában vannak azzal, hogy az ilyen cselekményeket jellegük, valamint az Intézet működésének jellege miatt rendkívül nehéz bizonyítani, így sok esetben a személyi állomány elleni bosszú eszközeként is alkalmazzák az ilyen panaszokat.

Az Intézetben 2007. január 30. és február 1. között tett látogatása alkalmával az Európa Tanács Kínzás, Embertelen vagy Megalázó Bánásmód vagy Büntetések Megelőzésére létrehozott Európai Bizottság a hosszúidős speciális rezsim körletrészen tartott meghallgatások alapján éppen megnyugvásának adott hangot a 2007. január 31. napján az Intézetben tartott záró megbeszélésén, amikor a HSR körleten elhelyezett elítéltek azon kijelentését tolmácsolta, hogy a személyi állomány nem bántalmazza őket, sőt a velük foglalkozó személyi állományról pozitív jelzőkkel szóltak.

A Bizottság a fentiekkel kapcsolatban a következőket kívánja hangsúlyozni.

Mint fentebb jeleztük, a megfigyelők módszertanilag azt az eljárást követik, hogy amennyiben egy panasz nagy számban és konzisztens tartalommal hangzik el, akkor azt rögzítik a jelentésben. Ebből nem következik az, hogy a panaszokat a megfigyelők bizonyítottan tekintik, sőt, abban az esetben, ha feljelentést nem tesznek, akkor éppen az ellenkezője igaz: az együttműködési megállapodás alapján ebben az esetben kötelességünk lenne jelzéssel élni a BVOP felé, valamint feljelentést tenni az ügyészségen. Mivel erre nem került sor, és tényállításként nem is szerepel az, hogy bántalmazások történnének, az intézetnek nincs is mit visszautasítania. Az indikáció nem tényállítás, amennyiben ezt az információt az intézet vezetése mint teljesen hiteltelent elutasítja, azt szabad belátása szerint megteheti. Két megjegyzést azért mindenképpen tennének a megfigyelők e vonatkozásban:

a) A megfigyelők tapasztalt szakemberek, több száz, illetve ezer személyes meghallgatáson vannak túl, az intézetek jó részében jártak már, külföldi tapasztalattal is rendelkeznek. Számos olyan jelentés készül (a jelentések többsége ilyen az elmúlt 3 évben), amelyek *expressis verbis* azt tartalmazzák, hogy nem hangzott el egyetlen olyan kijelentés sem a fogva tartottak részéről, hogy bántalmazás történné az adott intézetben, az ilyen kijelentést sem hallgatják el soha a megfigyelők. Ezzel a tapasztalattal áll szemben a szegedi intézetben elhangzott számos panasz, a megjegyzés oka pusztán ez.

b) A Bizottság által ekörben tett jelzés nyilván nem irányult az intézet személyi állománya ellen általában –konstruktívabb, előremutatóbb lenne az intézet válasza, ha kevésbé sugallná a megfigyelők egyébként nem véletlenül rögzített álláspontjának kiüresítését a meg sem tett tényállításokra való hivatkozással.

c) Az intézet tájékoztatása szerint a 2006. évben a bíróság jogerősen állapította meg a személyzet tagjának büntetőjogi felelősségét bántalmazás hivatalos eljárásban vétsége miatt. Az tehát tagadhatatlan, hogy az elmúlt időszakban volt példa bántalmazásra.

4. Fizikai kondíciók

A parancsnok tájékoztatása alapján az intézet megfelelő állapotának kialakítása mintegy 5 milliárd Forintba kerülne, azonban egy körültekintő műszaki felmérést követően feltétlenül indokolt az akár szakaszos rekonstrukció. Éppen arra tekintettel, hogy a Szegedi Fegyház és Börtönben fogvatartottak összetétele a szabadságvesztés tartama miatt speciális, a felújításnak-korszerűsítésnek más országos beruházásokhoz képest prioritást kell élveznie. Így a megfigyelők álláspontja szerint elsősorban indokolt az elektromos- és vízvezeték hálózat műszaki felmérést követő cseréje. Sürgető szükség van egyes helyiségek felújítására (pl. szállítózárnka, szabaduló-zárnka, betegszoba tusolója), a megfelelően, nem csak függönnyel szeparált wc-k kialakítására. Egyes zárkaajtók a megfigyelők alaposabb mérés nélküli észlelése szerint sem felelnek meg maradéktalanul a biztonsági előírásoknak.

A fegyelmi zárkákban is biztosítani kell a folyóvízzel való ellátottságot.

Javasoljuk továbbá megfontolni azt, hogy a fogvatartottak melegvizet vételezhessenek a fürdőhelyiségekből.

5. HSR-BSR körletek

Az intézetben kialakításra került két rezsím tekintetében már most elengedhetetlen a megfelelő anyagi eszközök rendelkezésre bocsátása mellett megvalósuló jogszabályi szintű normatív szabályozás.

A BVOP a jelentésre küldött válaszában arról tájékoztatta a Bizottságot, hogy a HSR körleten dolgozó személyi állomány számára kiegészítő pótlék fizetése érdekében az illetékes minisztériumhoz fordultak, egyben indítványozták a jelentés alapján a Hszt. Módosítását is.

6. A fegyelmi és biztonsági elkülönítés megfelelő alkalmazása

A fegyelmi és biztonsági elkülönítés, illetve a magánelzárás szabályait egymástól elkülönülten, a jogszabályi keretek között kell alkalmazni, biztonsági elkülönítés nem vehető igénybe fegyelmező jelleggel.

7. Étkezés

Javasoljuk a dolgozók számára kiadott kiegészítő pótlék jellegének és/vagy mennyiségének felülvizsgálatát, illetve saját élelem bevitelének lehetőségét a munkáltatási körletekre.

Javasoljuk továbbá a meleg vacsora legalább heti egy-két alkalommal történő bevezetését, az anyagi lehetőségekhez képest.